אוקראינע: ליטעראטור אַלמאַנאַך נומ׳ 1
1926

דער נסתּר / שיכּור

— האַ, און אַז אַ מענטש, וואָס האָט פאַר אַלץ פאַרשטאַנד און זינען, פאַר אַלץ אַ וואָרט און אַלץ קאָן פאַרענטפערן, נאָר זיך אַליין און זיין אייגן לעבן נ י ט; און אַז אַ מענש, וואָס פאַר אַלץ נעמט זיך אָן און פאַר אַלץ ווייטיקט ער, און אזא איינער, אַז ס׳מאַכט זיך, ער שלאָגט אַריין אַ צוויאַק אין באַלקן און טראַכט דעמאָלט אי פאַרן צוויאָק, וואָס טוט אים קלוימערשט וויי, ווען ער שלאָגט אין אים), אי פאַרן באַלקן (וואָס „וואָס האָט ער צו אים און פאַרוואָס קומט אין אים אַ לאָך מאַכן״), און פאַר זיך אליין, פאַר זיין אייגן לעבן, וואָס ער גייט עס טאַקע אַף אָ ט ד ע ם צוויאָק הענגען, האָט קיין צאַער און קיין מיטגעפיל, און נישט ער טראַכט דערפון און נישט ער האט עס אין זינען; — הא, איז וואָס זאָל טאָן אזא מענטש, אז ער נעמט זיך שוין אַמאל יאָ אַפן זינען, אויב ניט שיקערן און פאַנטאזירן? — שיקערט ער און פאַנטאַזירט טאקע! און ס׳שטעלט זיך אים פאָר:

אן אלטע קרעטשמע און נישט קיין באוואוינטע, און די, וואָס האָבן דאָרט אמאָל געוואוינט, זיינען ניטאָ, און ער איז איינער אליין דאָרט, און אַלע שטיבער פוסט, נאָר אליין דער שענק האָט נאָך דאָס פריערדיקע אויסזען: פון דער גרויסער שטוב דורך אַ שטאַכעטן־ווענטל אָפּגעצאמט אַ פאַרקויף־אַלקערל, און פון אַלקערל שמעקט מיט פוסטקייט, מיט פאַס און מיט בראָנפן, און אפן טיש און פאָלעצעס אלטע פארזשאווערטע קופער־קווערטלעך געפינען זיך, — גרעסערע, קלענערע און מיטעלערע — און ער איז אין אלקערל דאָרט, און ער איז אי פארקויפער, אי קויפער, און ער שטייט און האַלט א קווערטל אונטערן קרענטל אונטערגעשטעלט, דרייט אָפּ און גיסט אָן, טרינקט אויס און גרייט זיך באַלד א צווייטס אָן. און בעאייס דאָס צווייטע איז אויסגעטרונקען, איז שוין אויך א דריטס פאַרטיק, און אזוי לאַנג און אָן אופהער, און ביז פון גרינלעכן בראָנפן הויבט אים צָן אין די אויגן צו גרינען, און דאָס קופערנע קווערטל ווערט

אין זיין האַנט באַלד צו א גלעזערנס, און ער שטייט און קוקט אין דעם, און ער שפּיגלט זיך, און ער דערזעט טאקע אַן אויפגעריכטע און לעבעדיקע קרעטשמע שוין אין גלעזל:

— א פול-געפּאַקטע, מיך רויך און מיט שיכורים, מיט מענער און מיט ווייבער, וואָס מ'קושט זיך און מ'קריגט זיך, מ'זידלט זיך און מ'בעט זיך איבער, און מ'טרינקט און מ'פארבייסט בעאייסן קריגן זיך, און אייניקע קומען פרישע דורך דער טיר אָן, און אנדערע שלעפּן זיך שוין קאָם אף די פיס ארויס, און אָן אַ גראָשן, און מיט לייב און לעבן אין שענק פארשולדיקט.

און ווייטער קוקט ער אין גלעזל, און די קרעטשמע אינעווייניק זעט ער שוין ניט, נאָר ער זעט זיך אויסער דער קרעטשמע — אַן ארויסגעוואָרפענער פאר א כויוו, וואס האָט ניט געהאט צו צאָלן, און ער שטייט אינמיטן שליאַך, מיטן פּאנעם צו דער קרעטשמע געווענדט, און ער טאַינעט צום דאך און צום קוימען, און זיינע טאַינעס זיינען עמעסע און גערעכטע: „וואָס הייסט? און אז א מענטש וויל טרינקען, און אפילע ביזן סאָף, און ביזן דנאָ, איז וועמעס איז דאָס זאך, און וואָס הייסט ארויסוואַרפן?..

און ס'איז פארנאכט, און ער שטייט אפן שליאַך איינער אליין, און א ווינט פּאטשט אים אין פּאָנעם און אין אלע זייטן, און אויך די קרעטשמע שטייט אליין, אָן א דאָרף און אָן שום שאָכן-שטוב... און ס'איז שוין צייט א ליכט אָנצינדן, און די קרעטשמע בלייבט פינצטער, און א וואָלקן גייט איבערן הימל, און דער הימל איז שטארק נידעריק, און דעם וואָלקן איז מיט דער האנט צו דערלאנגען... און וואו איז זיין הויז, געדענקט ער ניט, און די זייט, וואו ער דארף זיך אהיים נעמען, האָט ער פארלוירן, און וואָס וועט ער דאָ שטיין, און די נאכט פאלט דאָך שוין צו באלד, און די וואָלקנס טראָגן זיך און גייען פארביי, און עפּשער זאָל ער בא זיי פרעגן?

טוט ער טאקע אזוי: און ער נעמט פון קעשענע א פלעשל ארויס און גיסט זיך אָן, און טרינקט אויס, נאָך א מאָל — און ער נעמט זיך מיט מוט אָן, און אָט, און שוין נישט קיין פארלוירענער שטייט ער אף דער ערד דאָ, נאָר ווי א הימל-היימישער, און ער קאָן שוין מיט די וואָלקן גלייך אף גלייך רעדן, און ער ווענדט זיך צו זיי און זאָגט:

— וואָס דענקען זיי, די וואָלקן, לאנג וועט ער דאָ אזוי שטיין און דעם קאָפּ צו זיי פארייסן? אָדער — אָדער: אָדער זיי נעמען אים און טראָגן אים אהיים, אויב-זשע ניט, דארף מען ניט, לייגט ער זיך דאָ אוועק, און זיי וועלן דערנאָך מיט אים שוין מער ארבעט האָבן — אים שלעפּן!

און צום דריטן מאָל טרינקט ער אויס, און מער קאָן זיך שוין טאקע אף די פיס ניט האלטן, און ער פאלט אנידער. און פאלן פאלט ער נאָך גוט — גלייך, און מיטן פּאָנעם ארויף, און איצט איז ער רואיק: די גאנצע ערד איז אים צוקאָפּנס, און פאר די אויגן קאָן ער, וואָס ער וויל נאָר, זען...

און ער זעט טאקע: ווי די נאכט איז שוין שטארק צוגעפאלן, און קיין וועג איז שוין נישט צו מערקן, און די נאכט וועט ער שוין דאָ מוזן בלייבן, און די פארביילויפנדיקע וואָלקן זיינען גוטע — נעצן ניט, נאָר פון צייט צו צייט לאָזן אף זיין פּאָנעם א איינציקן טראָפּן פאלן. דאנקט ער זיי אוואדע פארן טראָפּן, און אזוי ווי ער ליגט שוין דאָ, און צייט האָט ער גענוג, און מיט די וואָלקן איז ער א היימישער, און אהיים האָבן זיי אים ניט געוואָלט נעמען, טאָ זאָלן זיי אזוי גוט זיין און דערפאר אים עפּעס באווייזן.

און די וואָלקן טוען עס: און ס'גייען אייניקע מינוט אוועק, און אין דער ..ייך און אין דער פינצטער ווייזט זיך ווי א שיינענדיקער קיילעכיקער באַל אין הימל, און באלד נאָכן ערשטן, ווייטלעך און אָפּגעטראָטן, ווי א ציירע — א צווייטער באל, און נאָכן צווייטן, ווי א סעגל און פונאונטן — א דריטער; און אלע דריי דערנאָך גיסן זיך צונויף, און א גלייכע שיין פילט דעם כאָלעל זייערן אָן, און זיי ווערן צו א שילד א דרייעקיקן, אינמיטן בוילעטלעך און בא דריי זייטן אָפּגעבויגן און אין א פאָרם פון א הארץ א שיינענדיקס...

און אז דער באטרונקענער ווענדט זיך צו די וואָלקן דאן און פרעגט בא זיי: „וואָס איז דאָס פאר א הארץ און פאר א שילד פלוצלינג?" — ענטפערן זיי אים ניט און שווייגן, און ווי מ'ראָט אים אויך שווייגן און נאר ווייטער קוקן. און אז ער ווענדט זיך ווייטער און פרעגט: „ווער פאַרשטעלט זיך און ווער שיצט זיך עס מיטן שילד?" — ענטפערט מען אים שוין יאָ, און א מאָדנער ענטפער עפּעס: „דער הונט דיינער". ז.ון

אַז ער פֿאַרוואונדערט זיך און פֿרעגט: „וואָסער הונט״—הייסט מען אים אַפֿן שילד קוקן און פֿון אים די אויגן נישט אַראָפּנעמען.

און ער קוקט און דערזעט לעסאָף, ווי דער שילד און דער דרייעק צו א פֿירעק ווערט. און דער פֿירעק איז אַ ווענטל, און דאָס ווענטל איז אַ גלעזערנס, און צו דעם איינעם ווענטל האָבן זיך נאָך ד ר י י ב אַ ו ו י ז ן, און אַלע פֿיר בילדן א קעסטל אַ דורכזיכטיקס, און דאָס קעסטל האט אַ דנאָ און א קאָפּן־דעקל, און פֿלוצלינג, און אינם דורכזיכטיקן קעסטל באַווייזט זיך אַ הונט, מיט אַ וואָלפֿן־קאָפּ אַן אופֿגעהויבענעם, אַ שטאָלצער און אַ שטרענגער, און ווי ער היט עפּעס, און ווי אַף דער וואַך האַלט זיך, און ער שטייט און ער קוקט אַראָפּ—אַף זיין האַר און אַף דער בושע פֿון זיין האַר...

און אַז דער באַטרונקענער ווענדט זיך צו אים און פֿרעגט: „האַ, הונט, וואָס, ניט שיין, אַז אַ באַלעבאָס ליגט און וואַלגערט זיך אַזוי, און אַזוי אומבאַהאָלפֿן?״—קוקט אַף אים דער הונט און איז מאַסקעם שווייגנדיק, און קיין ווערטער און קיין שטראָף־רייד האָט ער ניט פֿאַר זיין באַלעבאָס; און אַז ער פֿרעגט ווידער: „ווי קומסטו אונטער אַ שילד און אין אַ קעסטל גאָר?״—באַקומט שוין לאָשן דער הונט און ער זאָגט: „ס'איז אויך פֿאַרן באַלעבאָס דאָ אַן אָרט אין קעסטל״...

— ווי, און ווי אַזוי?—פֿרעגט ער—איך בין דאָך באַטרונקען און קאָן זיך ניט רירן?

— סע מאַכט ניט,—זאָגט דער הונט,—און לאָז דער באַלעבאָס נאָר וועלן.

און ווי אַזוי, באַמערקט ער ניט, נאָר באַלד איז ער שוין אויבן און אופֿגעהויבן, און דאָס קעסטל עפֿנט זיך, און אָט איז ער מיטן הונט אינאיינעם...

און אַ מינוט גייט אַוועק, און ער קוקט זיך אַרום, און דאָס קעסטל איז שוין אויס קעסטל, און דער הונט אויס הונט, נאָר ער מיט נאָך איינעם ווי ער, אָבער יענער איז דאָך אַנדערש, אַנדערש אָנגעטאָן, און יענער האַלט זיך בעסער פֿון אים, און יענער איז אויך שטילער און ניכטער, און ביידע געפֿינען זיך—ער מעג שווערן—אין אַזאַ צימער, ווי זיינער, באַ איין טיש, אַף איינע בענקלעך, און באַ איין קיבעד, באַ פֿלעשער און פֿלעשלעך און צובייסן צו די פֿלעשלעך...

און דער באַטרונקענער ווענדט זיך צו יענעם און זאָגט:

— זייער אנגענעם, און שוין לאַנג, אַז ער זוכט אים מיט אים זיך דורכצושמועסן.

און יענער ענטפֿערט:

— אַדרעבע, אַף שמועסן איז ער טאָמער גרייט, און שוין לאַנג, אַז ער וואַרט א ו י ך אַף דעמזעלבן...

און דער באַטרונקענער נעמט און גיסט יענעם פֿון אַ פֿלעשל אָן און דערנאָך זיך, און פֿאַרן אויסטרינקען בויגט זיך איבערן טיש איבער, קוקט יענעם אין פּאָנעם אַריין, און ביידע קוקן זיך איבער, ווי צוויי גאַנאָווים אַלט־באַקאַנטע בעשאַס אַ גענייווע זיך צעטיילן, אָדער פֿאַרן צעקריגן זיך פֿאַר א גענייווע. און ער זאָגט צו יענעם:

— זאָל ער הערן, דער יענער. אָן האַקדאָמעס... זיי קאָנען זיך דאָך איינס דאס צווייטע, און צו וואָס זיך שעמען, און פֿאַרוואָס באַ די נעמען זיך ניט אָנרופֿן? זאָל ער הערן, דער הינטישער גילגל, ער וויל פֿרעגן: „וואָס טוט ער אין זיין קעסטל דאָ, וואָס פּאָרעט ער זיך דאָרט באַ זיין פֿאַרטרויען, ווער האָט עס אים דערלויבט, און אַף וואָסערע הינטישע כעשבוינעס לעבט ער דאָרט״?..

און יענער שווייגט און לאַכט צוערשט גוטמוטיק און נאָכגעביק, ווי קיין טערעץ נישט האָבנדיק און ווי נישט דאַרפֿנדיק קיין טערעץ, אָבער בעשאַס־מאַיסע קוקט דעם באַטרונקענעם פֿון קאָפּ ביז די פֿיס אָן, און דערנאָך רעדט שוין מיט שפּאָט, ווי איינער, וואָס שטייט העכער און קוקט אַראָפּ צו א צווייטן:

— אַזוי גאָר? און ער האט געמיינט, אַז דאָס גאַנצע פֿאַרמעגנס זיינס איז נאָר דער הונט... און וואָס נאָך האָט ער אויסער אים, און ווי וואָלט ער אויסגעזען, ווען ניט דער הונט זאָל באַ זיין שוועל פֿון זיין שטוב ליגן, און לייט, אַז זיי גייען דורך און זעען א הונט ליגט, מיינען געוויס, אַז ס'איז עפּעס דאָרט דאָ און ב ע ע מ ע ס וואָס צו היטן.

און דער גילגל, זעט מען, האָט נאָך צו זאָגן און צוצוגעבן, אָבער ער האַקט זיך אַליין אינמיטן די רייד איבער, וואַרט אויס און קוקט אַף זיין אַנקעגנזיצנדיקן מיט שפּאָט און פֿאַראַכטונג, און ווי ער האָט האַנאָע און זעטיקט זיך פֿון זיין שפּאָט.

און אַז דער באַטרונקענער באַמערקט דעם גילגלס איבערהאַנט, איז ער דאָס אָנהויבן־זיך נישט גערן און וואָלט שוין געוואָלט כאַפּן צוריק און דאָס קאַליע־געמאַכטע פאַריכטן, — און ער נעמט באַלד דאָס פלעשל אין האַנט און וויל פריער דעם גילגל און דערנאָך אויך זיך דערגיסן, אָבער דער גילגל לאָזט אים ניט, פאַרהאַלט אים די האַנט מיטן אָנגעבויגענעם פלעשל אינמיטן, און אַזוי זיין האַנט און דאס פלעשל צוהאַלטנדיק: זאָל ער צייט האָבן, זאָגט ער, פאַרשמאַכט זיינען זיי דאָך ניט, און דאס פלעשל וועט ניט אַנטלויפן, און פאַרן צונג האָט ער אים ניט געשלעפּט, און האט ער אָנגעהויבן, זאָל ער אויסהערן:

— „אַדרעבאַ, וויל ער וויסן, וואָס נאָך האט ער אויסערן הונט?.. און זאָל ער זיך דערמאנען, אַז דער הונט איז באַשטענדיק אַף זיין וועג אים פאָרויסגעלאָפן, און דאָרט, וואו ס'איז קיין אינטערעס געווען, האָט דער הונט אויסגעמיטן יענעם וועג, און דאָרט, וואו יאָ אינטערעס, האָט אים דער ערשטער געפונען, און זיין באַלעבאָס אַף אים אָנגעוויזן, און ווען דער באַלעבאָס האט נישט פאַרשטאַנען און געוואָלט פאַרבייגיין, האָט דער הונט מיט אַקשאָנעס פון יענעם אָרט ניט אָפּגעטראָטן, געשטאַנען און געבילט, געשמאָרעט און מיטן פיסק געגראָבן און אַף שטום־לאָשן און אַף הינטישן שטייגער דעם באַלעבאָס געוויזן: ס'איז דאָ אַן אויצער פאַרן באַלעבאָס... אַזוי טאָמעד, פאַר כאַרשטעלטס און וויכטיקס פאַרביילויפנדיק און זעענדיק, אַז דער באַלעבאָס זעט זיי ניט, איז ער דער ערשטער אַף דער שוועל פון יענע ערטער געקומען, זיך פאַרהאַלטן און אַף די שוועלן געסלינעט, און דערנאָך, און אַז אויך דער באַלעבאָס האט זיי דערזעען, האט טאָמעד געדאַנקט פאַר זיי דעם הונט און יענע שוועלן געקושט און מיט זיין שטערן דעם הונטס שפּורן אויסגעבוקט...

און — עמעס, דער הונט פלעג זיינע אויסגעפונענע ערטער אויך דער ערשטער פאַרלאָזן און נישט ליידן, אַז דער באַלעבאָס פאַרזאַמט זיך דאָרט און אַז זיינע פאַרסלינעטע שפּורן האַלט פאַר הייליק און צום קושן, און טאָמעד און אינמיטן בוקן פלעג אים וועקן און רייסן און זען, אַז דער באַלעבאָס זאָל אַף זיין אָרט פיל צייט נישט פאַרברענגען, און טאָמעד און דערמאנען, אַז א באַלעבאָס דאַרף זיך נישט פאַרגעסן און אַף אַלעס געכונענעם און דערוואָרבענעם מוז באַלעבאָס ווערן...

אָבער אַז דער באַלעבאָס האט נישט געפאָלגט און צום געפונענעם קנעכט געוואָרן, דאָס באַליבט און פון דעם נישט אָפּטרעטן געוואלט, דעם הונטס רופן נישט געהערט און אים ווי אַ שטערער און לעסטערער נאָך אָפּטרייבן פון יענעם אָרט, — האָט דער הונט אין באַלעבאָס זיך מעיאַעש געווען, לאַנג געשטאַנען און אים אויסגעוואַרט, דערנאָך פון אים אָפּגעקערעוועט און אַהיים געגאַן, און אַהיים קומענדיק, באַ די קינדער זיך צו דינסט געשטעלט, און די קינדער, אַז זיי האָבן באַ אים אַף זייער פאָטער געפרעגט: „וואו האט ער אים אַהינגעטאָן און וואו איבערגעלאָזט?” — פלעג ער זיי פירן, פירן און לעסאָף און באַשטענדיק זיי צו אַ בלאָטע און צו א זומפּ צופירן: אָט ליגט ער... ווייל די קאַוואָנע פון הונט איז גוט געווען, און געוואָלט האט ער טאָמעד דעם מענטש באַ זיין ערע דערהאַלטן, און דער מענטש האָט זיך ניט געלאָזט און טאָמעד באַ געפונענעם און באַ נישטיקייטן זיך פאַרהאַלטן... און אויך דו — גיט דאַן דער גילגל גלייך צום אַנקעגנזיצנדיקנס איניען צו — און דו, באַלעבאָס, אויב דיין לאַגע איז איצט שלעכט און דיין געלעגער אין בלאָטע, — מאַך ניט שולדיק און האָב קיין טאַרומעס אַף דיין הונט, ווייל נישט ער האט דיך פאַרפירט, דאס ביסטו אליין געקראָכן”.

— אליין? — זאָגט דער באַטרונקענער דעם גילגל נאָך.

— יאָ.

— איז די אייצע?

— אַרויס! — זאָגט דער גילגל.

— און אַז ס'איז קיין קויעך ניטאָ, אַז איך בין מאַט און מיד און אָפּגעלאָזן?

— איז אַפּן בוידעם אַ באַלקן, און א שטריק אפּן האַלז.

— און מיט דעם ביסטו איצט געקומען, מיטן שטריק?

— ניין, זאָגט דער גילגל — און ער ווערט ווי גוט, און זעט אויס ווי אופגעלייגט בעשאַסן זאָגן — אומגעקערט, דיך באַפרייען פון שטריק.

— ווי אַזוי?

— אַר אויס... און אָט איצט לאָמיר אויסטרינקען.

און דער באַטרונקענער, וואָס האָט פריער דאס פלעשל אף אָנצוגיסן גרייט געהאַלטן, איז איצט ניט ווי בעקויעך אָנצוגיסן, ווייל ביטאַמאָל און נאָך „די רייד פון גילגל איז אף אים עפּעס א טרויער אָנגעפאַלן,

און דער טרויער האט זיך גלייך אף זיין פּנים אויסגעדריקט און אויך זיין קערפּער און זיינע הענט ווי אָפּגעשוואַכט.

און דאַן, און אז דער גילגל דערזעט עס, אזוי נעמט ער באַ אים דאָס פלעשל פון זיין האַנט ארויס, און צו זיך, צו זיין פעסטער האַנט נעמט איבער, און א פּנים מאַכט א פריילעכס, א מונטערס, און מע זעט, ווי ער באַמיט זיך אויך זיין אנקעגנזיצנדיקן פון זיין טרויער אַרויסשלאָגן, אים שטאַרקן און אים מוט אונטערגעבן. און ער נעמט דאס פלעשל און גיסט פריער דעם באַטרונקענעם אָן און דערנאָך אויך זיך, און ביידע — איינער א מונטערער, דער אַנדערער, נישט איבעריק, — טראָגן צו און שלאָגן זיך מיט די גלעזלעך אָן, און דער גילגל זאָגט דאַן פריילעך און מיט שפּאָט אַביסל:

— לעכאַיעם, בלאָטע-באַלעבאָס, און ס'איז ניט בייז און ניט שרעקלעך, און דיין זאַך איז נאָך ניט פאַרפאַ׳ן, ווייל דיינע אויצרעס זיינען פיל... דו דארפסט אונז נאָר פון שותּפעס נישט אַרויסוואַרפן, און מיר וועלן דיך שוין לערנען אַביסל אויך... כע... כע... צו... פאַרלירן...

און ביידע טרינקען אויס, און דער באטרונקענער ווערט פריילעך און גלייך ווידער היימיש מיטן גילגל, און אז זיי טרינקען נאָך א מאָל און נאָך א מאָל אויס, ווערט ער שוין גאָר אופגעלייגט: און פון זיין בענקל הויבט זיך אוף און צו זיינע שאַפעס, וואָס אין צימער, גייט ער צו, צעעפנט זיי און נעמט פונדאָרט אַרויס אַלצדינג: מאַלבושים און כפייצים און אַלץ, וואָס דאָרט געפינט זיך אין די שאַפעס, און ער ברענגט און לייגט אַלץ אַפן טיש אַוועק, און וואָס ס'לאָזט זיך ניט אַפן טיש, לייגט שוין אַף דער ערד אַנידער; און אַז אַלץ איז שוין אַרויסגענומען און אַלץ אַפן טיש און דאָ לעבן אָנגעוואַלגערט, שטעלט ער זיך אַנקעגן גילגל אַוועק, ווערט גוט און מילד און אין שיקרעס לייגט דעם גילגל שותּפעס פאָר:

„אַף אַלץ, וואָס 'ער האָט, אַף אַלץ, וואָס פאַרמאָגט, און זאָל ער האַלב נעמען און° גלייך אַף גלייך זיך טיילן, און אויב ס'איז ווייניק, זאָל ער אויך מער פון האַלב, און אויב ער וויל אַפילע — אינגאנצן". און ער לאַכט, און אַז דער גילגל לאַכט אַף אים קוקנדיק און קוקט מיט שפּאָט און ווי אַף שמאַטעס אַף דעם אַלעם אָנגעוואָרפענעם, צעלאַכט זיך דער באַטרונקענער נאָך מער און זאָגט:

„ער ווייס, אַז ס'איז שמאַטעס און ס'איז דאָ נישטאָ אַף וואָס שותּף צו זיין". און ער ווערט טרויעריק ווידער און ער שטייט ווי מיט אַראָפּגעלאָזטע הענט און ווי מיט באַדויערן פאַר דעם נישטיקן געבראַכטן...

און אַ שטילע בושע באַפאַלט אים, און די בושע גייט אין אַ שיקערער מאָרעשכוירע איבער. אָבער דער גילגל דערזעט עס גלייך, און ער נעמט אים באַלד ווידער מינטערן: „און וואָס ביסטו שטיין געבליבן, — וועקט ער אים, — און וואָס האָסטו אופגעהערט, קוק זיך אַרום און דערמאָן זיך, און עפשער האָסטו נאָך, און עפשער עפּעס פאַרגעסן, און עפּשער באַהאַלטסטו פאַרן שותּף?"...

און יענער קוקט זיך אַרום פאַרלוירן, קוקט און געדענקט און ווייסט נישט מער, און דער גילגל וועקט אים ווייטער: „קוק גוט און עפשער פאָרט עפּעס פאַרגעסן?"... און מיטאַמאָל — און יענער דערמאָנט זיך און ווערט ווידער פריילעך פלוצלינג, און — „זע, — זאָגט ער — טאַקע... די שופלאָדן און שראַנקען זיינען ליידיק, אַף די ווענט און אַרום איז פוסט, אָבער (ער הויבט דעם קאָפּ צו דער סטעליע אוף), אָבער די סטעליע, ער קאָן דאָך אויך די סטעליע עפענען, זע!"...

און געזאָגט און געטאָן, און ער נעמט גלייך און ער שטעלט זיך אַף אַ בענקל אַרויף, און — צי ער דערלאַנגט, צי ער דערלאַנגט ניט, — אָבער די סטעליע עפנט זיך, און ער איז שוין גלייך אויבן באַ איר אופגעעפנטן, און ער טוט א רוף, און אויך דער גילגל איז שוין אויבן און ער נעמט אים פאַר דער האַנט אָן, און ביידע גיבן זיך עפּעס אַ הייב אַ לייכטן...

און קיין בוידעם איז נישטאָ, און אַפן אָרט פון בוידעם איז עפּעס אַ מין צימער אַ שטילער, און באַלויכטן איז ער ווי דער ערשטער, פונוואַנען זיי זיינען אופגעגאַן, אָבער געמעבלירט, און אויסזען זעט דאָך ווי אַ בוידעם; און אַרום די ווענט זיינען עפּעס זעק אויסגעשטעלט, און אַלע זיינען פול און אָנגעשטאָפּט און פאַר די עקן פאַרבונדן. און דער גילגל קוקט זיך אַרום פאַרפריער, באַטראַכט די ווענט, די סטעליע און די פּאָדלאָגע צוערשט, און דערנאָך, אַז ער דערזעט די זעק אַרום די ווענט און פרעגט: „וואָס האָסטו דאָרט אין די זעק" — שמייכלט און פאַרשעמט זיך דער באַטרונקענער און האַלט זיך ווי עפּעס אָפּ פון צו

זאָגן; אָבער אַז דער גילגל פרעגט נאָך אַ מאָל, ענטפערט שוין דער באַטרונקענער, אָבער אַלץ נאָך פאַרשעמט: „דאָס האָב איך אָפּגעשפּאָרט און אָנגעקליבן מאיסים־טויווים אין די זעק"...

— אַך, אַזוי! — זאָגט דער גילגל, — און וואָס, לעמאָשל?

— שטילקייט, אַניוועס, און נאָך, אוכעדוימע, — ענטפערט דער באַטרונקענער.

— אַזוי, — זאָגט דער גילגל, — קאָנסטו זיי אויך באַווייזן?

און יענער קאָן, און ער גייט און בינדט אויף איין זאַק נאָכן אנדערן, און אליין קוקט ניט אַריין אין זיי בעשאַס אופבינדן. נאָר הינטער אים קומט דער גילגל, און יענער קוקט יאָ אַריין; און אַז ער זעט איין זאַק, אַ צווייטן און אַ דריטן, שרייט אויס און זאָגט:

— זע נאָר, ס'איז דאָך הוילער שימל באַ דיר אין די זעק, און ווי לאַנג האַלסטו זיי דאָ, און פאַרוואָס נישט געלופטערט?

און דער באַטרונקענער שטייט ווידער פאַרלוירן און ווייסט נישט וואָס ער זאָל זאָגן און צי זאָל ער דעם גילגל ווייטער ווייזן, און דאָס שוין געוויזענע וויל פאַרענטפערן און זאָגט: „כ'האָב, דאַכט מיר, גוטס אַרייַנגעלייגט, אָבער כ'האָב נישט געוואוסט, אַז אויך גוטס קאָן לאַנג ניט ליגן. און אויב אין די זעק, וואָס דו האָסט געזען, איז שימל, איז אין די איבעריקע מיסטאַם אויך, און צו וואס דאס קוקן, און צו וואס דאס אופבינדן, און צו וואָס דאָס ווייטער זען?"...

און דער גילגל איז מאַסקעם, און ער האַלט טאַקע פאַר איבעריק דאָס אופבינדן, און אַזוי די, אַזוי מיסטאַם אויך יענע, און — „גלייך ווי ער איז אַרייַנגעקומען, — זאָגט ער, — האָט ער באַלד שוין שימל און פאַרלעגעכטס דערפילט"...

און ער שטייט און קוקט מיט ראַכמאָנעס אַף יענעם, און דער באַטרונקענער האַלט דאַן דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזט, אָבער דער גילגל האָט מיטגעפיל מיט אים, און ער וויל ניט, דער באַטרונקענער זאָל ווידער אין זיין מאָרעשכוירע אַרייַנפאַלן; און ער טוט דערום, און אָן יענעמס וויסן, און ער מאַכט, אַז פון הינטערשטן צימער זאָל זיך אהער אויך דער דאָרט איבערגעלאָזטער טיש מיט די בענקלעך, מיט דעם פלעשל און גלעזל באַווייזן — און יענע באַווייזן זיך גלייך.

און דער גילגל נעמט אָנגיסן, און דער באַטרונקענער כידעשט זיך ניט אַפן באַווייזן זיך פון טיש, און אויך אַפן אָנגיסן דערווידערט ניט, און אַז דער גילגל דערלאַנגט אים צו טרינקען, טרינקט גלייך אויס אָן עפּעס דאגעגן צו האָבן, און דאַן, און זיין גוט געמיט קערט זיך צו אים אום טייקעף, און אויך זיין זיקאָרן און אַלץ, וואָס ער האָט נישט געדענקט, און וואָס ער האָט פאַר זיין שוטעף פון זיין פאַרמעגן פאַרגעסן, און — „ער האָט פאַרגעסן — שרייט ער אויס, — זע, ער האָט דאָך נאָך אַ סטעליע, און דאָרט איז שוין זיכער קיין בוידעם, און דאָרט איז אויך זיכער קיין פאַרלעגעכטס, אָבער וואָס — געדענקט ער ניט וואָס דאָרט איז, און מ'דאַרף נאָר עפענען"...

און דער גילגל שטימט צו, און דער באַטרונקענער שטעלט זיך גלייך אַף אַ בענקל אַרויף, און ווידער ווי דאָס ערשטע מאָל, מאַכט אויך דאָס מאָל ווי דאָס ערשטע; און די סטעליע ווערט געעפנט, און דער גילגל אַרופגעבראַכט, און באלד ווי זיי קומען אין עפענונג אַריין, אַזוי ווערן זיי איבערראַשט ביידע, — דער באַטרונקענער דערפאַר, וואָס אַזוינס און וויכטיקס האָט געקאָנט נישט געדענקען, און אויך דער גילגל דערפאַר, ווייל דאָס, וואָס ס'האָט זיך פאָרגעשטעלט, איז בעעמעס וויכטיק און פריער נישט צו גלויבן געוועזן.

און פאָרגעשטעלט האָט זיך:

אַ נידעריקע זאַל אַזאַ, אַ לאַנגע און פון אַ פאַרנעם אַ גרויסן, און די זאַל אַליין איז עפּעס אין האַלב־טונקלען געהאלטן. און נאָר די טישלעך די פאַרשיידענע, וואָס זיינען אין דער לענג פון די ווענט און אויך אינמיטן באַ די דורכגאַנגען אויסגעשטעלט, זיינען מיט אַ שיין באַשיינט; און אויך די טישן־שיין איז פאַרטונקלט פון די גרופּעס מענטשן, וואָס זיצן אַרום און צוגעבויגן צו די טישן, און יעדע גרופּע האָט עפּעס צוטאָן באַ איר שיין, און אלע זיינען באַשעפטיקט, און ס'דאַכט זיך, אַז עפּעס קסאָווים און מעגילעס ליגן פאַר זיי, און אלע זיינען אָנגעבויגן צו זייערע מעגילעס, און עפּעס קוקט מען דאָרט איבער און ס'זעט אויס, ווי טעקסט פאַרענדערט מען, אָדער גרייזן פאַריכט מען; און טוען טוען עס די געלערנטסטע און געניטסטע געוויינלעך, אָבער אויך די איבעריקע זיינען דערביי און מיט זייער זיין דערביי נעמען אַן אנטייל אַ וויכטיקן.

און אַז דער באַטרונקענער מיטן גילגל אין זאַל באַווייזן זיך, באַמערקט זיי קיינער ניט, ווייל אַלע זײַנען פֿאַרנומען דעמאָלט, אָבער דער באַטרונקענער פֿילט זיך נישט שלעכט פֿונם נישט־באַמערקן, און ער נעמט נאָר — ער פֿאָרויס און דער גילגל הינטער אים — פֿון איין ריי טישן צו דער אַנדערער צו גיין און אַ פֿרייען און אַ ליידיקן אַף זיך־אַוועקזעצן זוכן.

און זיי געפֿינען לעסאָף אַ טיש, און קיין שיין שײַנט דאָרט ניט און קיין לאָמפּ און ליכט שטייט נישט אַף אים, און אין דער טונקל נאָר איינער אַ מענטש דאָרט זיצט, און דער מענטש איז מיט גאָרנישט ניט פֿאַרנומען, און ווי ער וואַרט נאָר און קוקט אַרויס אַף עמעצן. און אַז דער באַטרונקענער מיטן גילגל קומען צו, אַזוי גריסט זיך דער מענטש מיטן באַטרונקענעם, ווי מיט אַ היימישן און געוואַרטן, און אויך פֿאַרן גילגל לאָזט זיך פֿאָרשטעלן, און גלייך קוקט שוין אויך אַפֿן גילגל, ווי אַף אַ באַקאַנטן.

און זען זעט מען, אַז לאַנג איז דאָ געזעסן דער מענטש און לאַנג, וואָס אין זאַל קומט פֿאָר, צוגעזען, און ווי געאַרט און געערגערט וואָלט אים דאָס צוגעזעענע, אָבער ער האָט פֿאַר וועמען צו רעדן נישט געהאַט, און איצט, ווי ער האָט נאָר די צוגעקומענע דערזען, אַזוי איז צו מערקן געווען, ווי ער האָט גלייך עפּעס אָנהויבן געוואָלט און דאָס מויל אַף רעדן עפֿענען.

האָט אָבער דער גילגל מיטן ערשטן בליק אַפֿן מענטשן דעם מענטשן ווי אָפּגעקילט, ווייל אַ שפּאָטישער איז זיין בליק געווען, און ווען אַן אנדערער וואָלט דעמאָלט דעם מענטשן געזען, וואָלט, צו גלויבן, אויך נישט בעסער געווען און קיין אנדער בליק נישט געהאט פֿאַרן מענטשן...

ווייל, אַז מע האָט זיך צוגעקוקט, האָט דער מענטש דעמזעלבן אָנבליק, וואָס דער באַטרונקענער געהאַט, דיזעלבע מאַניערן, דעמזעלבן וואוקס און אויסזען, ווי צוויי ברידער שטאַרק איינס אין אַנדערן געראָטענע, מיט דעם איינעם כילעק נאָר, וואס איינער זעט אַביסל וואָכעדיק און אָפּגעריבן אויס, און דער צווייטער געפּוצט און יאָמטעוו; און ווען איינער האָט ווי אַ מאַרק־מענטש פֿון מאַרק קומענדיק אויסגעזען, מידלעך פֿון אַ גאַנצן טאָג שטיין און אַרויסקוקן און פֿון שלעכטן לייזונג פֿאַרן טאָג, האָט יענער, זיך געדאַכט, פֿון קיין מאַרק נישט געוואוסט

קיינמאָל און קיינמאָל ווי קיין מאַרק און האַנדל־שוועל נישט אַריבערגעטראָטן אַפֿילע. האָט דערום דער צווייטער אויך זיין מער־מענטשלעכעס אָפּגעהיט און זיין זויבערקייט ווי דורך קיינעמס באַרירונג ניט באַפֿלעקט. האט ער אָבער דערפֿאַר אויך אַביסל מאָדנע אויסגעזען: מיט אַ קאָפּ אַ לענגלעכן, אין דער פֿאָרם פֿון אַן איי אין דער לענג, פֿונאויבן פֿאַרשפּיצט, און מיט אַ פּאָנעם אַ שמאָלבלעכס און אויך מיט אַ קין־באָרד אַ שפּיציקן; און דאָס פּאָנעם איז אים פֿאַרטראָגן געווען, און די אויגן האָבן אַריבערקוקנדיק אויסגעזען, און וואָס לעבן אים טוט זיך, האָט ער נ י ש ט געזען, און דערפֿאַר האָט זיך געדאַכט, אַז וו י י ט ע ר, און וואָס אנדערע זען ניט, זעט ער יאָ דאַפּקע...

און אַז דער גילגל האָט אַף אים שפּאָטיש אַ קוק געטאָן, האָט עס יענער באַמערקט, און ווען אַן אנדערער אַף זיין אָרט, וואָלט זיך באַליידיקט, אָבער אים האט עס נישט אויסגעמאַכט, און ער האט גלייך דעם גילגל נאָר מיט אַ צוריק־בליק באַגעגנט, מיט אַזאַ, אַז דער גילגל האָט זיך געמוזט ווי איינשרומפּן און גלייך זיך קליין און דערנידעריקט דערפֿילן...

און דער מענטש האָט מער מיט נאָך אַזאַ בליק דעם גילגל שוין נישט געצאָלט, און גלייך אים זיין שפּאָט ווי פֿאַרגעסן, און באַלד האָט ער זיך צו אים ווי צו אַ גלייכן און צו אַ פֿריינט שוין געווענדט, ווי צו זיין אין־אים־געראָטענעם, צום באַטרונקענעם און צו זיין ברודער אין אויסזען:

— ער זיצט שוין דאָ לאַנג און קוקט, — האט ער געזאגט, — און ער קאן נישט באַנעמען: וואס מאַכן די לייט דא, אייגנטלעך?

— וואָסערע לייט? — האט דער גילגל, געהיט און נאך פֿון מענטשנס בליק פֿאַרשעמט, אַ פֿרעג געטאן.

— אט יענע, די — האט דער מענטש אַף דער זאַל אנווייזנדיק געענטפֿערט — וואס זיי זיצן אַלע... ער האט זיי געדונגען, זיי זיינע קסאָווים און מעגילעס איבערגעענטפֿערט, די, וואס ער האט אליין דערוואָרבן, און פֿיל, וואס ער האט פֿון זיינע עלטערן געיאַרשנט, און געבעטן האט זיי, זיי זאלן זען, וואס האט אַ ווערט און דאַרף בלייבן, און די איבעריקע — אַף פֿאַרברענען, אדער באַהאַלטן. ווייל — צופֿיל און צו לאַסט זיינען אים די קסאָווים, און אַ גרויס שטיק לעבן האט זיי אפּגעגעבן,

און זיין בעסטע צייט קימאַט, און כאטש גרויס דערעכערעץ און אפשיי האט פאַר זיי, אבער — גענוג! — אבער ער פילט, אז זיין אייגן לעבן האָט ער נאך ניט געלעבט און זיין אייגן און איקער איז ער נאך ניט אפגעוועוען, — האט ער זיי געבראַכט אַהער, ער וויל אַ סאכאקל אונטערפירן, און אזוי ווי אליין צום כעשבן האט שוין קיין געדולד נישט, זאלן זיי עס, און זיי זאלן עס וואס גיכער מאכן...

און די ערשטע צייט האט ער זיי נאך געהאלפן, און אפט פלעג צו זיי קומען און אין זייער ארבעט אנטייל נעמען, און אמאל אויך פון זיי גערופן געווארן, און זיי האבן זיך מיט אים געאייצעט אין געוויסע פאלן, אבער די זאך האט זיך פארצויגן. און אזוי ווי סאָפרים בלייבן סאפרים, און ספאָרים־געניטע קענען זיך פון דער ספאָרים־הערשאפט נישט באַפרייען, האבן זיי זיך אריינגעלאָזט און אין אים פארגעסן, אריינגעטאן — און ער גייט זיי נישט אָן, זיך פאַרטיפט — און די הויפט־זאַך און דעם איקער נישט געדענקט, און טעג און וואָכן זיצן איבער טעקסטן אָפּ, געפינען אַלטע זינענס אויס און מאַכן אַפּן אלטן פיירושים נייע, און גרייזן זיינען אויך א איניען, און גרייזן מוזן דאָך פאַריכט ווערן, און אָט די אַרבעט איז דאָך זייער ליבסטע, און יעדער אָס איז אַ גאַרג באַ זיי, און זיי קריכן און קריכן, און גאנצע טעג, מאַכט זיך, קאָנען איבער קיין שורע נישט אַריבערקריכן, און אָט, און איך אַליין בין זיי שוין איבעריק געוואָרן, און זיי טוען אָן מיר, ווי די זאַך איז שוין נישט מיינע, און קיינמאָל ווער שוין נישט געפרעגט, און קיינמאָל פון זיי צום טיש און צו קיין אייצע נישט געפאָדערט. און איך טייל זיך שוין אָפּט אָפּ און פאַרלאָז זיי אַף לאַנג, און יענע באַמערקן אַפילע נישט מיין אָפּטיילן זיך; און זאָגן קאָן זיי ניט, ווייל זיי קענען מיין איילן נישט פאַרשטיין, און איבערייסן איז ניט שיין, און די צייט ציט זיך, און זי קאָן זיך נאָך מער פאַרציען, און וואָס, — ווענדט ער זיך צום גילגל און צו זיין ברודער־ענלעכן, — און וואָס טו איך דאָ מיט זיי?..

— כאַ־כאַ, — צעלאַכט זיך דער גילגל דאַן שטיל און מיט אַ גענייוועלע אַף דעם מענטשנס פראַגע.

— וואָס לאַכט ער?.. — פרעגט דער מענטש מיט טאַרומעס.

— ווייל יאָ, — שמייכלט און גאַנוועט ווייטער דער גילגל, — ווייל ס'איז לעכערלעך, ווייל די זאַך איז קיין זאַך, און אַ אייצע איז דאָ איבעריק;

ס'איז דאָך ניט מער ווי סאָפרים, און ביקסן און האַרמאַטן איז צו זיי איבעריק, און מיט איין וואָרט, און מ'טרייבט זיי אַרויס פּאַשעט...

— „פּאָשעט"? — זאָגט דער מענטש, — ער מיינט אַזוי? וואָלט ער טאַקע גערעכט געווען, ס'זאָל טאַקע אַזוי פּראָסט זיין. איז דאָס אָבער ניט אַזוי, און ער מוז קלאָר זאָגן: אַז מיט אַלע סאָפרים, מיט דעם מערסטנטייל פון זיי, וואָלט ער זיך גלייך און שוין איצט געקענט אָפּגעזעגענען, ער וואלט זיי זייער פאַריכטן און זייערע טעקסט־אופשטעלונגען מויכל געווען, און סאָפּקאָלסאָף, באַ אַ געוויסער מי און אָנשטרענגונג, וואָלט עס אַליין געקענט טאָן און אין אַ קליין שטיקל צייט מיט דעם זיך אָפּפּאַרטיקן... מיט דעם מערסטנטייל... מיט אייניקע אָבער, און דעריקער מיט איינעם, וואס אט דארט אין יענעם ווינקל איבער איינעם אַ קסאַוו דארט זיצט, אט מיט יענע, און דערהויפּט מיט דעם, וואס אין ווינקל, איז די זאַך שוין שווערלעך.

— פאַרוואָס? — פרעגט דער גילגל. — און וואָס זיינען דען יענע פאַר אויסנאַמען?

— דאָס האָב איך זיי מיינע אייגענע כיבורים איבערגעגעבן: און דער טעקסט איז ניט אַלט, און ס'איז ניטאָ וואָס אופצושטעלן, און דאָס קסאַוו איז אַ היינטיקס, און לייענען איז דאָס גרינג, און גרייזן ווייניק, אָבער... ס'גייט וועגן גאַנצן און, מעגלעך, אַז ס'איז אינגאַנצן גרייז. און אָפּגעזעגענען מיט זיך אַליין איז ניט גרינג, און זיך אַליין פאַר אייגענעם מישפּעט שטעלן איז שווערלעך, און כאָטש איך האַלט דערביי, און כאָטש אין אַ געוויסער מאָס האָב שוין מיט דעם געדאַנק שאָלעם געמאַכט, האָב דאָך דאָס אַליין אַף זיך נעמען ניט באַשלאָסן, און כ'האָב די מעווינים גערופן און זיי אַלע מיינע כיבורים אַף זייער מעווינעס איבערגעגעבן, און דאָס בעסטע ווערק — דעם בעסטן מייוון...

אָט זיצט ער.

און דער מענטש ווייזט דאָ זיינע צוהערער אַף איינעם אַ טישל אָן, וואו איבער אַ ליכט און אָנגעבויגן איינער אַ מענטש איבער אַ קסאַוו דאָרט זיצט, און זיין פּאָנעם און זיין אויגן־לייענען איז ערנסט זייער, און ווי אַ גרויס אַכראַיעס איז אין זיינע אויגן און אין זיין לייענען, און נישט ווייט פון אים, באַ נאָך טישלעך, אויך אַנדערע זיצן, אָבער יענע

האַלטן זיך ניט אַזוי און יענע זיינען פרייער אין באַנעמען, און דער מענטש ווייזט מיט דער האַנט אַהין און זאָגט:

— און אָט מיט יענע אַלע דאָרט וואָלט שוין דורכגעקומען: זיי וואָלטן זיך ניט געשפּאַרט און באַשטאַנען, כ'זאָל מיט מיינעם ווי מיט פרעמדן טאָן, ווייל, ריישעס, געבן זיי דעם, ווייזט אויס, קיין איבעריקן ווערט ניט צו, וועהאַשיינעס, ווען אַפילע יאָ ווערט, זיינען יענע לייכט-דענקער, און אויב ספּאָרים, זאָגן זיי, איז לאַסט, און פון צייט צו צייט מוז מען זיך פון זיי באַפרייען, איז צו וואָס זיי מאַכן, און צו וואָס זיי זאַמלען, און צו וואָס שפּעטער, און צו וואָס אָפּלייגן, און אויב ניט די איצט, וועט דאָך דאָס אַן אַנדערער אַן אַנדערש מאָל...

אַזוי זיי, — און נאָר יענער, דער איינער, וואס אין ווינקל, ער איז איינגעשפּאַרט און זאָגט „ניין”, און דער כיבער, וואָס ער האַלט און טוט אַרום אים, האָט אַ ווערט, זאָגט ער, און אַז אָנגעהויבן, מוז מען ענדיקן, און איבעררייסן און אַזוי לאָזן איז אַ זינד, און אויב איך האָב האַלב לעבן שוין אָפּגעגעבן, מוז אויך די אַנדערע האַלב, און וואָס שפּעטער וועט געשען, טאָר ניט קלערן, און דאָס לעבן איז דערויף געגעבן, מ'זאָל דאָס אָפּגעבן, און באַפרייען זיך טאָר פאַר קיין פאַל ניט, און כ'וועל זען, זאָגט ער, אַז סאַיווי וועל זיך ניט באַפרייען...

און אָט צו יענעם קום איך אָפּט און מיר ריידן און מיר אַמפּערן זיך, און איך זאָג מיינס און ער האַלט זיך באַ זיינעם, און ער איז שטאַרק און גלויביק, און איך פאַל אָפּט אונטער זיין ווירקונג אונטער... „האַ?”— ווענדט זיך דער מענטש צו די פאַר אים זיצנדיקע מיט אַ פראַגע.

— און וואָס איז דאָס פאַר אַ ווערק, ווי הייסט עס, און וועגן וואָס האַנדלט זיך דאָרט? — פרעגט צוריק דער גילגל.

— ס'הייסט „דער צאַער פונם צוויאָק”, — זאָגט דער מענטש און פאַרהאַלט זיך, פאַרטראַכט זיך אביסל, דערנאָך גיט צו:

— און אַזויווי פון גאַנצן ווערק דערציילן איז אוממעגלעך, וועל דערום נאָר איין אָרט און איין שטעלע ברענגען, און פון יענעם ווייניקן קאָן מען שוין פון גאַנצן איבעריקן אַ פאָרשטעלונג האָבן.

און האַנדלען האַנדלט זיך דאָרט וועגן שוואַכקייט. דאָרט גייט אַ קלער: צי איז שוואַכקייט טאַקע אַזוי מיעס, שענדלעך און אַף אַזויפיל פעלער, אַז ווער ס'איז שוואַך און ליידט פון שוואַכקייט, מוז זען פון

דעם זיך באַפרייען, און אויב ער קאָן ניט און האָט ניט בעיאַד, איז בדאַי ס'זאָל אים דאָס לעבן קאָסטן און ער מוז זיך צוזאַמען מיטן שוואַכקייט אויסראָטן, ווייל מיט דעם איז קיין לעבן... אָדער ניין, און ווער ס'איז, זאָל זיין, און ווער ס'האָט דאָס, זאָל זיך מיט דעם האַלטן און דעם געטריי בלייבן, ווייל אַליין אין דעם האַלטן זיך און געטריי זיין דעם שוואַכן, שטעקט שוין אַ שטיק גוואורע, און אַף אַזאַ אויפן קאָן מען דאָך שוין ווייטער לעבן און בעמיילע שוין ניט אַלס שוואַכער... און ווער, שמועסט זיך דאָרט, קאָן וועגן דעם מישפּעטן? — פאַרשטייט זיך נישט קיין גיבוירים, און די זאַך געהער צו די שוואַכע, און די שוואַכע האָבן זיך דערפאַר גענומען.

און אָט, דערציילט זיך דאָרט, ווי איינער אַ מענטש אַזאַ האָט אינמיטן זיין לעבן איבערגעריסן, אַף זיין פריערדיקן זיך אומגעקוקט און ס'איז אים ניט געפעלן. און וואָלט ער ניט שוואַך געווען, וואָלט ער זיך אויסגעקערעוועט און זיין וועג זיך געגאַן, דאָס פריערדיקע פאַרלאָזט און וואָס געווען איז געווען, און פאַרן געוועזענעם זאָל זיך ווער ס'וויל זיך זאָרגן, איז ער אבער יאָ געווען, האָט ער זיך פאַרהאַלטן, און לאַנג עס באַטראַכט, האָט עס אים באַנג געטאָן און שטאַרק עלנט האָט עס אים אויסגעזען, האָט ער דאס אין אַ בינטל אין אַ ווינקל צונויפגענומען און מיט זאָרג דאָס צונויפגעלייגט און באַשטאַטן, און פאַרן אַוועקגיין האָט דעם אין אָנדענק אַ ליכט געוואָלט שטעלן.

און ער איז געגאַנגען און האט וואַקס געקויפט און האָט אים צעלאָזט, און פאָדעם האָט ער גענומען און קנייטלעך געמאַכט, און באַם לייגן פון יעדער קנייטל האָט אַפּצוריק געדענקט, און באַם אויסציען פון יעדער פאָדעם האָבן זיך אים טעג און כאַדאָשים פאָרגעשטעלט, און אַ ראַכמאָנעס איז אים געווען אַף זיי, און ווי זאָל ער זיך פון זיי שיידן?..

און די ליכט איז פאַרטיק געוואָרן און ער האָט זי אָנגעצונדן, און אַז דאָס פלעמל האָט זיך צעברענט, האָט ער זיין גאַנץ געוועזנס באַדויערט און דערבאַרעמט, און דאַן, און מיט קאָפּ אַראָפּגעלאָזטן, האָט זיך שטיל און אַף די קני פאַר זיין לעבן און פאַר זיין פריער אַוועקגעשטעלט... שטיל און זייער שטיל, און אַזוי איז געשטאַנען.

און דאס ליכט האָט אַ טאָג מיט אַ נאַכט געברענט, און צום סאָף נאַכט האָט שוין באַם אויסגיין געהאַלטן, און אַז דער טאָג האָט

אַריינגעקוקט און ער האָט מיטן טאָגלעך אַפן בינטעלע, וואָס אין ווינקל, אַ קוק געטאָן, האָט עס אים נאָך דער נאַכט נאָך מער אָרעמער און ראַכמאַנעסדיקער אויסגעזען, און ווי זאל ער דאָס אָן אַ ליכט לאָזן, און ווי זאל ער דערפון אַוועקגיין?

האָט ער נאָכאַמאל דאסזעלבע געטאן און נאכאַמאל א ליכט אָנגעצונדן, און צוויי מאָל, און דריי מאל, און אַפן דריטן האט ער זיך אין ווינקל ווי אַף שקיע אַראָפּגעלאזט און שוין קלערן און טרויערן גענומען: צי זאל ער זיך עפשער גאר אינגאַנצן פון זיין באַשלוס אפּזאגן? — איז ער אבער באַ דעם טרויערן נישט געבליבן, ווייל מיטן טאג האט אים דורכן פענצטער אַ גרויסע האפענונג און טאגלעכער צוזאג אַרויסגערופן, און שוואַך איז ער געווען, און אפּזאגן האט זיך ניט געקאנט, און אַ גרויסער זכוס איז אים בייגעשטאַנען, און טאָג און פענצטער האבן גרויער געווען, און נישט זאגנדיק און נישט אומקוקנדיק זיך שוין אַף גארנישט, האט זיך פון דער ערד אופגעהויבן, פון בינטעלע אפּגעקערט, אַרויסגעגאַן און זיין שטוב פאַרלאזט.

און ס'איז אים פריילעך געווען און שטאַרק אופגעלייגט איז ער געווארן נאכן אַרויסגיין, און די פרייע לופט נאך די דריי־טעג־ווינקל איז אים אין די לונגען געקומען, און ער האט געאָטעמט און זיינע לונגען געבענטשט, און מיט די גאַסן און מיט רויש אין די גאַסן האט זיינע אויגן געשפייזט, און אַף זיין זיך איבערשטאַרקנדיקן קויעך איז ער שטאלץ געווען, און מיט זיין באַפרייטער פרייד זיך געפרייט, און אַלץ, וואס ער האט געזעען, האט אים האַנאע געטאן, און אַף זיין לעבן האט ווי אַ יאמטעוו אַראפּגענידערט...

האט עס אבער נישט געדויערט לאַנג. און אין אַ קליין שטיקל צייט אַרום האט איינמאל, גייענדיק, אין זיין היים און זיין ווינקל זיך דערמאנט, און די ברענענדיקע ליכט מיטן פלעמל האט זיך אים פאָרגעשטעלט, און ס'האט זיך פון זיינע אויגן שוין נישט אפּגעטאן, און באַטאג איז דאס אים פאַר די אויגן געווען, און אויך באַנאַכט איז עס פאַר אים געשטאַנען, און ער האט עס פון זינען נישט געקאנט אפּטרייבן. און פאַרגעסן האט דאס געוואלט, און אַלעם־מי האט זיך געגעבן און אין פאַרשיידענע רויש־ערטער און אין רויש־לעבן זיך אַריינגעלאזט, און די זאַך איז אים נישט געראָטן.

און אַ גרויס לעבן און שטאַרקע טאַינוגים האבן זיך אים געבאָטן, אבער דאס בענקען און דאס בינטעלע האבן זיך אים אין זיין געמיט באַזעצט, און וואס ער האט געטאן, איז דאס שוין נישט עכט געווען, און וואס נישט פראָבירט און פאָרגענומען, האט קיין טאַם נישט געפילט, און געפילט האט נאר, אַז אַזוי קאן עס נישט בלייבן, און מיט גלאַט־ און געוואוינלעכע מיטלען וועט דערפון שוין נישט פאטער ווערן; און צו וואס איז דאס אַוועקגיין, אַז יענץ גייט אים נאך, און וואס האט ער דא געוואונען, און וואו איז דא דער איבערייס, אַז דער בונד מיט יענעם איז שטאַרק, און ס'האלט אים אַף צייטן און אַף אַ מעהאַלעך?.. ווייל ווייט און שוין לאַנג איז ער פונם אַוועקגעגאַנגענעם געווען, און דאך האָט זיך אים געדאַכט, אַז נ א ר וו א ס און ווי ערשט נעכטן האט ער זיך דערפון געשיידט, און דאס נעכטיקע איז פריש — און דאס נעכטיקע איז דעריקער־איקער, און דאס היינטיקע איז נישט, טומל און אויסגעטראכט, און ער האט נישט געקאנט און מיט זיין מי און זינען שאלעם נישט געמאַכט, און ער האט אַלס פאַרמיטלער דעם שיקער גערופן: ער האט טרינקען גענומען.

דאָס ערשטע מאָל — נישט שלעכט, דאָס צווייטע מאָל — בעסער, און אַזוי האָט זיך מיט שיקרעס געוואוינט און אַף אַ צייט האָט אין דער היים און אין וואָס ער האָט געוואָלט פאַרגעסן. זיינען אָבער אויך די ניכטערע שאָען געקומען, האָט ער שוין אינצווייען געליטן — פון אַלטן און דערמאַנונגען און אויך פון נייעם, פון שיקרעס־שוואַכקייט, און ווי איז אים געווען צו טרינקען, און ווי אויך — ווען ניט. און איינמאָל, ווען ער איז אַזוי אין זיין צימער, באַם טיש און באַ האַלב־אויסגעטרונקענער פלאַש און שוין מיט אַ האַלב שיקערן קאָפּ געזעסן, האָט ער זיך אַף די ווענט אַרומגעקוקט, אין אַלע זייטן, און האָט עפּעס געזוכט, און לעסאָף האָט אַף איינער אַ וואַנט עפּעס אַ צוויאָק דערזען, און ער האָט זיך אופגעהויבן, שוין מיט שוואַכע פיס און וואַקלענדיקע טריט צו אים צוגעגאַן, צוגעקומען און זיך אים אַנקעגן געשטעלט:

— „האַ, צוויאָק, — האָט ער געזאָגט, — וואָס שטעקסטו און אַף וואָס באַשטימט?

— מ'זאָל זיך אַף מיר הענגען, — האָט דער צוויאָק געענטפערט.

— און ביסטו אויך שטאַרק גענוג, זאָלסט אַ שיקערן און אַ שוואַכן אויסהאַלטן?

— גענוג, — האָט דער צוויאַק געזאָגט.

— און וואָס, אייגנטלעך, האָסטו דען צום שיקער? — האָט זיך דער שיקער שיקערלעך און מיט געיאָמער צום צוויאַק געווענדט.

— אייגנטלעך, נישט, און כ'האָב קעגן דיר גאָרנישט, אָבער ווער האָט דיך דען גערופן?

— כ'בין אַליין געקומען.

— נאָך וואָס?

— נאָך הילף.

— קעגן וואָס?

— כ'בין שוואַך און קאָן מיין שוואַכקייט נישט אויסטראָגן.

— איז לערן זיך פון מיר.

— ווי אַזוי, צוויאַק?

— כ'בין אויך שוואַך געווען, און ווי דו זעסט, בין פון אייזן, אבער אַ האַרץ האָב אַ ווייכס, און דאָס ערשטע מאָל, אַז כ'בין פון מיין שפּיץ און פון מיין באַרוף געוואוירע געוואָרן און אַז איך מוז אין עמעצן אַריינגעשלאָגן ווערן און עמעצן וועט פון מיין אַריינגעשלאָגן־ווערן ווי טאָן, בין איך פאַרן צוויאָקישן שעפער געקומען און געטאַינעט: „וואָס האָב איך דען צום באַלקן, און פאַרוואָס זאָל איך אים זיין האַלץ ווי טאָן, און וואָס האָט ער מיר דען געטאָן, און וואָס איז דאָס פאַר אַ באַרוף אַ שפּיציקער?

און מיין שעפער האָט מיך אויסגעהערט, און דער שעפער האָט מיר מאַשקע געשטעלט און מיט דער ערשטער קויסע מיך באַגיטיקן געוואָלט און ער האָט מיר געזאָגט: „גיי, צוויַעקעלע, האָלץ איז האָלץ און האָלץ פילט קיין ווייטיק". און דער שעפער האָט מיך ווי אַ קינד און ווי אַ נאַרעלע באַהאַנדלט און מיך מיט גוטן און מיט אַ שטרויעלע אָפּשטויסן געוואָלט. האָב איך זיך אָבער נישט געלאָזט, און פון דער ערשטער קויסע בין שוין צעוואַרעמט געווען, און מיין ראַכמאָנעס האָט זיך אין מיר געשטאַרקט און איך האָב ווידער געטאַינעט:

— ניין, שעפער, אַזוי רעדט מען דאָך מיט קינדער און מיט נאַראָנים, און איך בין דאָך קיין קינד ניט, און פון צוויאָקעס ווייס איך, און

עלטערע האָבן אונז דערקלערט: „אַז האָלץ איז טאַקע האָלץ, אָבער קיין צוויאָקעס זיינען זיי ניט גערן, און פילן פילט אויך באַלקן, אַז שלאָג און שפּיץ איז אים קיין כאַווער ניט, און וואָס האָב איך דען צו אים און אַף וואָס פאַר אַ סינע קאָן איך זיך דען פאַרופן?.."

און מיין שעפער האָט מיר נאָך אַ קויסע אָנגעגאָסן, און דאס מאָל, האָט ער געמיינט, איז ער שוין זיכער מיט מיר, און ווידער:

— גיי, צוויעקעלע, האָט ער מיר געזאגט, און זיי ווי אַלע, און טאַינע ניט, און קלער ניט איבער, און אַזוי איז דאָס באַשטימט, און אַזוי טוען צוויאָקעס טאָמעד...

האָב איך זיך ערשט דעמאָלט צעוויינט, צי פון דער מאַשקע, צי דערפאַר, וואָס צוויאָקעס טוען טאַקע אזוי טאמעד און וואס קיינמאל שטעלן זיך ניט און קיינמאל דערווידערן דעם באַרוף זייערן ניט, און די אַוולע איז שוין לאַנג, און אַף דער צוויאקעס אומגערעכטיקייט איז שוין פיל זשאַווער אנגעוואקסן, און צוויאָקעס געבוירן צוויאקעס, און צוויאקעס עלטערן זיך און יונגערע און פרישערע קומען אַף זייער ארט, און אַלע טוען ווי יעדער, און קיינער ווייטיקט ניט דערוף, און אַזוי איז שוין דער דערעך־האָאוילעם זייערער, און — דא האב איך זיך נאך שטאַרקער צעוויינט און פאַרן שעפער געטאַינעט:

— און אַז איינמאל אין אַ דאָר אַמאל אַ צוויעקעלע שוואַך איז, אט ווי איך, און וויל אין האלץ ניט קריכן און פארקרימט זיך, פאַרוואס לאַכן דערפון צוויאָקעס אַלע, און אויך דו, שעפער, פארוואס זאלסטו קיין אויסנאַם ניט מאַכן, מיך פון מיין באַרוף באַפרייען און מיין געפיל און אייזן־האַרץ ניט שאַנעווען?

און דער שעפער האט אַף מיינע טאַינעס געלאַכט, און דערנאך איז ער ערנסט געווארן, און דאַן האט מיך שווייגנדיק צום דריטן מאל מיט אַ קאָס מעכאַבעד געווען און מיר געזאגט:

— צוויעקעלע, מע מוז, און אויב דו ביסט שוואַך און האסט קיין האַרץ ניט, זיינען אבער אַנדערע נאך שוואַכערע דא, מיט נאך ווייניקער האַרץ, און דו האסט כאטש פאר וועמען צו טאַינען, פאַר דיין שעפער, און יענע האבן שוין פאַר קיינעם, ווייל אלץ האבן זיי פארלארן, און קיינער הערט שוין זייערע טאַינעס ניט, און גיי און נעם אַף זיך, און אויב דו וועסט מיט דיין גאַנג עמעצן ווי טאן, וועסטו אבער מיט דיין

קומען פיל נוצן ברענגען, און דו וועסט זען און פיל שוואַכע וועלן צו דיר נאָך אַ אייציע קומען, און נאָך דער אייציע וועלן אָף דיר זייערע קערפּער און זייערע שוואַכקייטן אופהענגען, גיי...

אַזוי האָט מיר דער שעפער געזאָגט, און איך האָב דאָס אַף זיך גענומען און איך בין אין באַלקן אריינגעקומען. און דעם שעפערס וואָרט איז מעקוים געוואָרן — און דערפאַר, וואָס איך האָב מיין אייגענע שוואַכקייט גויווער געווען, האָב שוין פיל שוואַכע פון זייער צאַער און קערפּערס אויסגעלייזט... און אויך דיר אַצינד מיין אייציע: אָדער זיי ווי איך און שטאַרק זיך איבער, אָדער — איך און דער באַלקן זיינען פריי, און דו קאָנסט טאָן אַזוי ווי אַלע שוואַכע...

און דער מענטש פאַרענדיקט דאָ פון זיין ווערק צו דערציילן און גיט צו: „און אָט וועגן דעם האַנדלט זיך אין ווערק, און דאָס האָב איך אייך נאָר אַ קליין שטיקל שטעלע געבראַכט, און וואָס דער מענטש האָט שוין דעם צוויקעלע געענטפערט, איז שוין ניט וויכטיק, ווייל דאָס ווערק ציט זיך לאַנג, און דער מענטש האָט געוויס צו זאָגן, און דאָס צוויקל ווידער — וואָס אָפּצופרעגן, דער איקער איז נאָר, וואָס דער מייוון, אָט דער, וואָס אין ווינקל זיצט, זיצט שוין לאַנג אַפן ווערק, און אייניקע מאָל האָט עס געלייענט, ער פאַרענדיקט און ער הויבט ווידער פונם אָנהויב אָן. און טאָמעד, ווען איך קום און שמועס מיט אים, האַלט ער אין איין טאַינען און דעם צוויקעלעס שעפער גערעכט נאָכגעבן: „מ׳מוז, און אייגענע שוואַכקייט דאַרף מען גויווער זיין, און נאָך אַ מאָל דאָס ווערק, זאָגט ער, טאָרסטו נישט פאַרלאָזן, און פיל און איבערפיל וועלן אין דעם אַן אָנהאַלט און אַ כיזעק געפינען".

— „און נו, און איך?" — אַז איך פרעג אים — „און אַז כ׳פיל, אַז ספאָרים שטיקן און שטיקן, און אַז כ׳פיל, אַז אויסער ספאָרים און אויסער פאַר עמעצנס שוואַכקייט זאָרגן איז נאָך עפּעס און עפּשער וויכטיקערס פאַראַן, און דאָס וויכטיקערע מאָנט און דאָס וויכטיקערע פאָדערט, און איך מוז דאָך דאָס ווען־ניט־איז באַפרידיקן?" — לאַכט דערויף דער מייוון און זאָגט, אַז אויך דאָס איז מיין שוואַכקייט, און באַפרידיקן וועל דאָס שוין נישט, ווי יענער מענטש פון ווערק מיינעם, וואָס האָט זיין גאַנץ פריערדיקס פאַרלאָזט און האָט דעם נאָר אַ ליכטל איבערגעלאָזט, און דאָס ליכטל לאָזט אים נישט רוען, און אויך איך, זאָגט ער, וועל בעסער נישט

זיין, און אויך איך וועל קיין רו געפינען, און אַזוי שמועסן און טאַינען מיר וועגן דעם אָפּט, און דער מייוון איז שטאַרק און שטאַרקט מיך איבער. און זיין וואָרט און זיינע אָפּוועגדונגען קאָן איך אָפּט ניט ביישטיין...

און דער מענטש פאַרענדיקט דאָ זיין דערציילן און ווערט אַנשוויגן, און אויך דער גילגל מיט דעם באַטרונקענעם שוויגן און זאָגן אים גאָרנישט, און דער מענטש ווערט באַ זיך אַראָפּגעפאַלן פון דעם, וואָס יענע דערווידערן גאָרנישט, און די גאַנצע צייט קוקט און וואַרט פון זיי, ווי ער מאָנט און וועקט אַ אינטערעס צו זיך און צו זיין דערציילן: —

— האַ, ווי מיינען זיי מיט די ספאָרים?

און דער באַטרונקענער שווייגט ווידער, און נאָר דער גילגל צעלאַכט זיך דאָ:

— כאַ־כאַ, — זאָגט ער, — כ׳האָב דאָך שוין פריער געלאַכט, און ער האָט דאָך שוין איינמאָל געפרעגט און מ׳האָט דאָך אים שוין געזאָגט איינמאָל:

אַרויסטרייבן!..

— און מיטן אייגענעם ווערק, און מיטן אייגענעם מייוון? — פרעגט דער מענטש ווי פאַרשעמט און שוין מיט אַ טאָן אַ געשלאָגענעם.

און דער באַטרונקענער שווייגט אַלץ, און דער גילגל גיט זיך דאָ פלוצלינג אַן אומגעדולדיקער פון זיין בענקל אַ הויב, אַ הויב, און אַ זעץ צוריק אַנידער, און צווישן אומגעדולדיקן הויב און אַנידערזעצן־זיך טוט ער אַ זאָג מיט בייזער:

— וואָס מיינט ער, דער מענטש, שפינוועבס איז מאַמאָשעס? יאָ, געוויס, דער שפין טוט זיין זאַך, און די שפין־ראָד איז קונסט און, קלוימערשט, עקזיסטירט זי. און אַ ראַיע — דער שפין: ער זיצט אינדערמיט, און ווי קליין, העסלעך און ווערעמיק־פיסיק ער זאָל ניט זיין, איז דאָך וויי דער פליג, וואָס האָט אין זיין ראָד געטראָפן. דער פליג... אָבער וואָס האָט דער מענטש מיטן שפין? און וואָס איז אים זיין קונסט, אַז מיט איין מאָל און מיט איין בלאָז מאַכט ער זי כאָרעוו? און ער, דער, וואָס זיצט אים אַנקעגן און פרעגט אים צום שפין אַ אייציע, איז דאָך נאָר ראַכמאָנעס־ווערט און לעכערלעך.

— וואָס מיינט ער מיט דעם שפין? — פאַרוואונדערט זיך און פאַרשטייט נישט דער מענטש.

— טאַקע אים, דעם מענטשן, אַליין, מיט זיין נישטיקן פלאָנטער, מיט זיין ווערק און מיט זיין מייוון, און מיט זיין גאַנצן האַק־און פּאַק נאַרישקייט, — ענטפערט דער גילגל.

— וואָס הייסט? — פרעגט דער מענטש נאָך א מאָל.

— וואָס הייסט „וואָס הייסט?" — בייזערט זיך שוין שטאַרק און אַף אַ קאָל דער גילגל, — וואָס פאַר אַ נאַרישקייט רעדט זיין מייוון, און וואָס פאַר אַ פליג וועט צו דער געפייגערטער נאָך א אייצע און נאָך שטאַרקייט קומען, און ווען יא קומען — וואָס קאָן איר העלפן די געפייגערטע? און די מאַיסע מיטן צוויאָק איז דאָך מער ניט ווי אַ מאַיסע, ווייל וואָס פאַר אַן אַנדער ברייררע האָט דען דער צוויאָק, אויב ניט מיט זיין אָן־ברייַרעדיקער טרייסט זיך טרייסטן? ער שטעקט דאָך שוין...

און אויך גערעכט איז ער: אַפן צוויאָק קאָן דאָך ווער ווען זיך נאָך הענגען, אָבער אַף אים, אַפן מענטשנס ווערק, וואָס?..

און דער צוויאָק האָט דאָך לעסאָף נאָר ביטערן שפּאַס געטריבן און נאָר מיט אַ שיקער און מיט אַ שוואַכן אַזוינע רייד געקאָנט רעדן... און וואָס לאָזט זיך דער מענטש פון זיין מייוון איינרעדן, און איז דען איין געזונטער געפיל זיינער נישט טייערער פון אָט די אַלע מעווינים?..

און, אַדעראַבע, זאָל ער אַליין זען, — זאָגט דער גילגל און ווייזט דאַן דעם מענטשן אַף דער זאַל און אף די טישן און אף די איינגעבויגענע מעווינים און סאָפרים באַ די טישן.

און דער מענטש פאָלגט און טוט אַף דער זאַל א קוק, און — עמעס: און אַלע ווייזן אים פלוצלינג עפּעס איבעריקלעך און פרעמדלעך אויס, און די גאַנצע זאַך מיט די מעגילעס איז ניט ווי זיינע, און קיינער פון אָט די סאָפרים גייט אים נישט אָן, און אומזיסט, טראַכט ער, האַלט ער זיי דאָ, און אומזיסט פאַרברענגט ער דא די צייט מיט זיי צוזאַמען, און אַלע זיי זיינען אָפּגעלעבט, און אַלע געדונגען אף אמאָליקס און געוועזנס צו פאַריכטן, און ער אַליין קער זיך גאָרניט אָן מיט יענעם, קיין שאַייכעס און מיט גאָרנישט נישט געבונדן... — און ער ווענדט זיין בליק פון דער זאַל אָפּ, און ער שטעלט אים אַפן גילגל אָן, און ווי ער ווענדט זיך באָך אַ אייצע און נאָך א לעצט וואָרט דאַן צום גילגל.

און דער גילגל פאַרשטייט דעם מענטשנס בליק, און אז ער איז גרייט, און אז ער וועט אלץ, וואס ער וועט אים פאָרלייגן, איצט פאָלגן,

און אום צו איבערצייגן זיך און פעסט צו זיין אין זיין זיכערקייט, ווענדט זיך מיט איין וואָרט נאָך און נאָך מיט א שטומער פראַגע צום מענטשן:

— האַ?

— יאָ, — איז דער מענטש שטיל און ווי מיט מוז דאַן מוידע, — און נו?

— און „נו?" — זאָגט דער גילגל צופרידן, — איז צום אַלעם ערשטן, פון אָט די אַלע פאָטער ווערן.

— ווי אַזוי? און ווי מאַכט מען עס?

— לייכט, — זאָגט דער גילגל, און ער ווענדט זיך צום דריטן ביינזייענדיקן, צום באַטרונקענעם, וואָס איז די גאַנצע צייט שטיל, אופגעהאַלטן און ווי א זייטיקער געזעסן, אין די רייד זיך נישט געמישט און דאָך דעם גאַנצן שמועס מיט אויער און געהער בייגעווען — האַ, פריינט, ווי מיינסטו, אַיאָ, די סטעליע?

— די סטעליע? אַוואַדע די סטעליע! — כאַפּט זיך דער באַטרונקענער צום גילגלס וואָרט, ווי צו זיינעם א וואָרט און צו זיינער אַ אייצע.

און דער באַטרונקענער און צוזאַמען מיט אים דער מענטש און דער גילגל נעמען אַלע און הויבן די אויגן מיטאַמאָל צו דער סטעליע אוף, און איידער דער מענטש רירט זיך נאָך, אזוי איז שוין דער גילגל אַפן טיש פונויבן, און זיי, ער מיטן באַטרונקענעם, מיטן גילגל, און דער גילגל מאַכט שוין מיט די הענט עפּעס, און פון דער סטעליע, וואס איז א גאַנצע און אף דער גאַנצער זאַל געדעקט, נעמט זיך איינער אַן עק, עפּעס ווי א מעגילע וויקלען און פאַמעלעך־פאַמעלעכן און וואָס אַמאָל מער און מער אין איין זייט אַריין זיך פאַרוויקלען...

און די סאָפרים זיצן און ווייסן ניט וואס אויבן טוט זיך, אָבער פאַר די דריי — פאַרן מענטש, פאַרן באַטרונקענעם און פאַרן גילגל — איז שוין אין איין איניקע מינוט די סטעליע נישטאָ, און אַפן קאָפּ פון זאַל איז שוין דער אינדרויסן; און אינדרויסן איז נאַכט, און פונקט איבער דער זאַל אַנקעגן איז דער הימל, און א פולע ליכטיקע און העלע לעוואָנע אין הימל, און אונטער דער לעוואָנע גייען הויך און רירעוודיק הין־און הער וואָלקנס אום...

און סאָפּרים זיצן איינגעבויגן און אַ צייט באַמערקן ניט וואָס איבער זיי, אָבער די לופט און דער דרויסן מאַכן באַלד איינעמס אַ סוּפערס רוקן פרעסטלען און ער מוז זיך פון דער מעגילע אופהויבן, דעם רוקן אויסגלייכן און אַרופקוקן, זען, פונוואַנען בלאָזט עס און פונוואַנען קומט די קעלט פלוצלינג...

און ער הויבט די אויגן אוף, קוקט און זעט קיין סטעליע ניט, און אַפן אָרט פון סטעליע — דרויסן, אָבער ער גלויבט די אויגן ניט, קוקט לאַנג און נאַרישעוואַטע, וואָרום, בעעמעס, ווי קומט דער דרויסן אין זאַל פלוצלינג?..

און נאָכן ערשטן סוּפער דערפילן די קעלט אויך די אַנדערע, און אויך די אַנדערע רייסן זיך פון דער אַרבעט אָפּ, און איינער צום צווייטן, און איין טישל מיטן אַנדערן קוקן זיך איבער, און זייער אַרבעט איז געשטערט, און אַלע האַלטן די אויגן אַרוף געווענדט, און דאָס נישט־בלייבן פון דער סטעליע, נעמען זיי נישט אָן, און קיינעם פאַלט עס אין זינען גאָרנישט איין, און ביז אויך דער לעצטער מייוון, און ביז אויך יענער הויבט די אויגן אוף, און ער צוזאַמען מיט אַלע רייבן שוין די הענט פאַר קעלט, ווייל אַ ווינט האָט אונטער דער לעוואָנע אַ גרויסן טונקעלן וואָלקן געבראַכט, און די לעוואָנע איז אונטערן וואָלקן מיט אַ קעלט אַרונטער...

און מיטאַמאָל, און אַז דער וואָלקן גייט אַריבער און די לעוואָנע — אַרויס, אַזוי דערזעט זי איינער, דערשרעקט זיך און שרייט אויס אויף אַ קול: „זעט... אינדרויסן! זעט, און וואָס איז דאָס מיט דער סטעליע פלוצלינג?..”

און אַלע בלייבן פאַרגאַפט און מיט סאָפּרישע טמימעס, מיט פרומע אויגן און מיט שאָפּענע בערד צום הימל פאַריכטן, און די לעוואָנע איז פול, און דער לעוואָנע־מענטש כויזעק, און ער קוקט מיט שפּאָט אויף די צו אים אַרופקוקנדיקע פון זאַל.

און מיטאַמאָל, און אַז אַ צווייטער וואָלקן גייט אונטער לעוואָנע אונטער, איז — צי ס'ווייזט זיך אויס די סאָפּרים, צי ס'איז טאַקע אַזוי — נאָר פלוצלינג דערפילן אַלע, ווי דער וואָלקן וואָלט אויף זיי וואַסער געגאָסן, און נישט אַליין דער וואָלקן, נאָר ווי אונטער אים וואָלטן מענטשן געשטאַנען און פון אויבן אַראָפּ זייערפּיס־וואַסער געלאָזט...

און די סאָפּרים בלייבן פאַרשעמט און אין פאַרשעמטקייט קאָנען נישט זאָגן גאָרנישט, און אַלע נעמען נאָר די פאַרנעצטע פענעמער פון אַרופקוקן צו, און — לאָזן זיי אַראָפּ. און זיי קוקן זיך אַרום און זיי זוכן אַן אַרויסגאַנג, אַ טיר, וואָס פירט פון זאַל אַרויס; און דאַן, און איינער געפינט די טיר און גייט דער ערשטער אַראָפּ, און נאָך אים נאָך און נאָך, און ס'געשעעט שטיל, און קיינער רעדט נישט גאָרנישט בעאייסן אַרויסגאַנג, און ביז אויך די לעצטע און די פאַרשעמטסטע קומען צו און זיי וואַרטן אויף זייער ריי אום די לעצטע די זאַל צו פאַרלאָזן...

און דער מענטש, דער גילגל און דער באַטרונקענער בלייבן אויף זייער אָרט, אַפן טיש, וואו זיי זיינען פריער געשטאַנען, שטיין, און דאָס, וואָס זיי זעען, וואָס מיט די סאָפּרים קומט פאָר, ווירקט אויף זיי פאַרשיידן: און דער מענטש ווערט טרויעריק, און אַ גרויסע בושע איז אים פאַר זיך, און „ווי האָט ער אַזוינס געשען געלאָזט?” און דער באַטרונקענער וין עטוואָס גלייכגילטיקער, ווייל צום גילגל איז ער שוין געוואוינט און איייניקע פראָבן און עטוואָס ענלעכס האָט ער שוין מיט אים דורכגעמאַכט, און דער גילגל אַליין איז פריילעך זייער און בעשאַס די סאָפּרים גייען אָפּ, שווייגט ער, אָבער אַז דער לעצטער און דער פאַרשעמטסטער פאַרשווינדט, אַזוי שיסט ער אויס מיט אַ געלעכטער אַ פריילעכן: „אָט אַזוי און נאָר אַזוי דאַרף מען טאָן מיט סאָפּרים”, — און ער לאַכט ווייטער און ער קאַטשעט זיך פון געלעכטער, און דער מענטש קוקט אויף אים, און אַ בייזקייט קומט אים אין פּאָנעם, און דאָס בייזקייט, זעט מען, פאַרפולט אויך זיין אינעווייניק, און עס קומט אים לעסאָף אויך אויף די ליפּן דאָס בייזע: — וואָס לאַכט ער אַזוי, און וואָס טוט אים אַזוי האַנאָע, דעם גילגל? און דער גילגל הערט נישט אוף צו לאַכן, אָבער אינעווייניק, זעט מען, ווייל ער זיך באַהערשן, אום דעם מענטשן נישט צו דערגאַזענען, און אויף וויפל ער קאָן, מאַכט ער אַ פּאָנעם אַן ערנסט, האַלט זיך אוף אַ פּאָר מינוט און שיסט ווידער אויס.

און דער מענטש איז פאַרשעמט און ערגערלעך זעט ער אויס, און דער באַטרונקענער — גלייכגילטיק און ווי ער וואַרט אויף וואָס ווייטער וועט געשען, און דער גילגל לאָזט לאַנג ניט וואַרטן און זאָגט:

— און דאָס איז שפּאַס, פאַרשטייט זיך, און קיין בייז האָט ער ניט געמיינט, אָבער אויב דער מענטש מיינט, אַז ס'איז אַנדערש מעגלעך,

האָט ער אַ טעם: אַזוי מוז מען טאָן אַמאָל און ס'איז צו געזונט, און פון זיך אַליין אַמאָל אַ לאַך טאָן, שאַדט נישט, ביפראַט אַז ס'איז דאָ פון וואָס צו לאַכן... און לאַנג האָט דער מענטש מיט זיינע סאָפרים און טמימעס געלעבט, און אַנדעריש וואָלט דערפון נישט פאָטער געוואָרן... און זאָל ער זען: אַפן אָרט פון דער סטעליע — אַ הימל. אָנגעטאָט שאָפענע סאָפרים — דער לעוואָנע־מאַן און דער קיילעכיקער קלוגער, און אַפן אָרט פון שטויב — ספאָרים און מעגילעס, אַ גאַנצע וועלט פאַר זיך אָפן...

— און וואָס האָבן מיר פון דער וועלט? — פאַלט דער מענטש דאָ דעם גילגל אין די רייד אַריין.

— געדולד, — ענטפערט דער גילגל, — און וואַרט, און באַלד... און אַפן וועג צום געפינען, מוז מען אויך עפעס פאַרלירן.

— און נו? — פרעגט דער מענטש, — און וואָס שטייען מיר אַפן טיש ווי מאַרשאַליקעס; וואָס געפינען מיר און וואָס פאַרלירן דאָ?

און דער גילגל נעמט זיך עפעס צוויילן דאַן, ער זאָגט ניט און פאַרלירט קיין וואָרט ניט מער, נאָר עפעס נעמט ער פריער זיך אַליין צוגרייטן מיט עפעס האַוואַיעס און מיט באַוועגונגען מעשונענע, און דערנאָך, אַז ער איז מיט זיך פאַרטיק, נעמט ער זיך צו יענע ביידע: און ער קומט און עפעס פרואווט ער זיי אונטער די פאַכוועס פריער, דערנאָך בויגט זיך צו זייערע פיס צו און טוט עפעס באַ די ליטקעס זייערע, און דאַן, אַז אַלץ איז גרייט און באַשטימט צום גילגלס ווילן, אַזוי באַקומט ער עפעס אַ פאָר מאַשקע־פלאַשן פון ערגעץ, שטעקט איין פלאַש — איינעם אין דער טאַש אַריין, און דעם צווייטן — די צווייטע פלאַש, ווי ער באַזאָרגט זיי און באַוואָרנט זיי און ווי אַף אַ רייזע מיט שיקער־שפייז פאַרגרייט זיי, און דאַן, און אַז אויך דאָס איז אָפגעטאָן, אַזוי טוט ער זיך אַליין איינדערלופטן אַ הויב, און יענע צוויי — לאָזט אַפן טיש איבער...

און דער דרויסן איז דעמאָלט ליכטיק, ווייל די וואָלקן האָבן אָפגעצויגן און די לעוואָנע אַ פרייע געלאָזט, און באַלד נאָך זיין אופהויבן זיך, באַמערקט מען אים שוין אויבן און הויך אַרופשוועבן, און ער צילט אַרויף, און זיין ציל איז די לעוואָנע, און ער קוקט זיך אַף אונטן ניט אום, און וואָס אַמאָל ווערט ער קלענער און קלענער אונטער דער

לעוואָנעס אָנזען, און ביז לעסאָף זעט שוין ווי אַ פיצל מענטשעלע און ווי אַ קליין נייפעלע אויס; און דאַן קערעוועט ער זיך אַף צוריקוועגס אויס, זעט, ווי יענע זיינען נאָך הינטן געבליבן, און פון אָרט, פון זאַל און פון טיש אין זאָל נאָך נישט גערירט, און ער ווענדט זיך דאַן מיט אַ קאָל צו זיי, און כאָטש ער איז ווייט און הויך שוין שטאַרק, און יענע נאָך אונטן, און דאָך הערן זיי יעדער וואָרט פון זיין רופן, און ער רופט, און ער מאַכט מיט די הענט צו זיי:

— אַרויף! אַרויף! און וואָס שטייט איר, און וואָס פאַרהאַלט איר זיך דאָרט אַזוי לאַנג...

און יענע פרואוון זיך, און מיט דעם אַרונטערגעלייגטן און דורך דעם גילגל אָפגעטאָנענעם אונטער די פאַכוועס און ליטקעס זייערע ווילן זיך אַ הויב טאָן, אָבער דאָס הויבן געלינגט זיי ניט און זיי זיינען ווי אָנפליגלדיק און אומבאַהאָלפן און קאָנען גאָרנישט מאַכן.

און דער גילגל דערזעט עס און ער באַמיט זיך פון אויבן און פון זיין אָרט זיי העלפן, און מע זעט, אַז עפעס שטרענגט ער זיך אָן, און ווי ער דערלאַנגט זיי עפעס און מיט אַלע קויכעס זעט זיי צו פאַרגרינגערן, און דעם גילגלס אָנשטרענגונג געלינגט אים יאָ, און אויך דער מענטש און דער באַטרונקענער זיינען שוין אויבן.

און דער גילגל וואַרט זיי אויס און ביז יענע וועלן אַרויף און צו אים אונטערפליען, און יענע קומט עס נישט אָן לייכט, און פון נישט געוואוינטקייט אַרבעטן מיט די הענט און מיט די פיס איבעריקס, און אַז זיי קומען לעסאָף אין דער נאָענט צום גילגל, זעען זיי שוין שטאַרק מידע אויס און ווי ס'פעלט זיי אָטעם אַף ווייטער; — און דאַן, און דער גילגל הייסט זיי פון די טאַשן די פלאַשן אַרויסנעמען, אין מויל אַריין נעמען און זיך קרעפטיקן פון געטראַנק, און יענע פאָלגן, און יעדער נעמט שוועבנדיק די פלאַש אַרויס, עפנט און טרינקט דאָרשטיק, און אַזוי, און די קויכעס באַנייען זיי זיך, און זיי זיינען שוין גרייט און געקרעפטיקט צום גילגלס אָרט אונטערצוקומען און אויך פון מיט אים ווייטער פליען נישט אָפשטיין.

איז דאָס אַזוי: און דער גילגל פליט פאָרויס און יענע הינטער אים, און די לעוואָנע איז זיי שוין פאַרביי, און אָט פליען שוין העכער איר, און אַזוי האַלטן זיך אַ צייט — דער גילגל צוערשט און הינטער אים יענע.

און וואָלט מען זיי פון אונטן און פון אונזער ערד געקענט זען, וואָלטן זיי דעמאָלט שוין קליין און ווי שוועלבעלעך אויסגעזען. האָט זיי אבער קיינער ניט געזען, און זיי שוין — די ערד ניט.

און מיט וואָס פאַר אַ קויעך זיי האָבן זיך אזוי הויך און לאַנג געהאַלטן, צי פון דער מאַשקע, צי פון גילגלס קויעך אַנטליענעם, איז ניט צו זאָגן, נאָר דעם קויעך האָבן זיי געהאַט, און אַז זיי זיינען אָפּגעשטאַנען אַף אַ ווײַלע, האָט זיך דער גילגל אומגעקוקט און זיי אויסגעוואַרט, און אַז ס'איז זיי מוט אויסגעפאַלן, האָט יענער זיי אים אונטערגעגעבן, מיט א רוף, צי מיט אַ וואונק נאָר אינדערלופטן, און ביז ס'איז נאָר מעגלעך געווען האָט ער זיי געוואונקען און גערופן פון צייט צו צייט...

נאָר אָט האָבן זיי שוין צו אַזאַ הויך דערגרייכט, וואָס ווינקען און רופן העלפט שוין נישט, און דאָרט מוז מען זיך שוין א ל י י ן העלפן, און נאָר אין א י י ג ע נ ע ם פליען מוט און קראַפט קריגן; ווייל שרעקלעך איז דאָרט די הויך און נאָך שרעקלעכער דער אָפּגרונט, און איןביידע איז געפאַר, און פון ביידע געפאַרן קלויבט מען שוין בעמיילע די הויך דאַן אויס, און דאָס זיינען זיי פון אונזער ערד און פון איר לופט־רעשוס אַרויס, און אין אַ נייעם און אין אַן אומבאַקאַנטן אָנגעקומען, און באַלד האָט זיך פאַר זיי אַ גרויסע און אומגעהויערע ליכט־ראָד באַוויזן, אַ רעגנבויגן־ראָד, וואָס האַלב פון איר איז פון האָריזאָנט צו האָריזאָנט אָנגעזען געווען, און די אַנדערע האַלב פאַרשטעלט און נ י ש ט אָנצוזען...

און פאַרשטאַנען האָבן זיי, אַז דאָס איז דער ערד־גאַלגל פאַר זיי, און דער גילגל, דעם גאַלגל דערזעענדיק, האָט אַרוף צו אים, צו דער מיט און צו סאמע זיין הויך זיך געלאָזט, און דער מענטש און דער באַטרונקענער — נאָך אים, און אַ צייט זיינען זיי געפליגן צו יענער הויך, און ביז לעסאָף און זיי זיינען אַהין אָנגעקומען...

און אַז צוגעפליגן, האָבן זיי פאַר זיך פונקט אין דער מיט ראָד עפּעס צוויי הוידעלקעס הענגען דערזען, צו צוויי שטריק פון בויגן־באַלקן אַראָפּגעלאָזט, און אונטן און צום פארייניקן די שטריק — איז אַ שטעקן צום זעצן זיך אָנגעבונדן געווען...

און דער גילגל האָט באַלד דעם מענטשן מיט דעם באַטרונקענעם אַף די הוידעלקעס אָנגעוויזן, און יענע זיינען צו די שטעקנס צו און זיך

גלייך פאַר זיי אָנגעכאַפּט, ארוף, און זיך אַנידערגעזעצט און מיט די הענט זיך פאר די זייטן־שטריק אָנגענומען...

האָבן זיי אויסגעזען באַלד, ווי צוויי קונצנמאַכער אין א קונצן־הויז אונטער אַ סטעליע אַ הויכער און — אַ וואונדער! — און באַלד האָט אויך טאַקע זייער אָנטאָן און זייערע קליידער אַ קונצן־קאָליר באַקומען, און גרינג איז דאָס געווען און צום לייב געפּאַסט, און קיין איבעריקס זאָל זיי ניט שטערן, און גארניט זאָל זיך זיי ניט נאָכשלעפּן...

און אַז דער גילגל האָט זיי מיט די ערטער באַזאָרגט, האָט ער שוין אַזוי ווי אַ האַלבע ארבעט זיינע אָפּגעטאָן, און ער האָט זיי נאָך באַקוקט אַ ווײַלע, ווי זיי זעען אויס און ווי זיי האַלטן זיך, און ער האָט אַלץ דאַן פאַר גוט און פאַר רעכטפאַרטיק געפונען, און יענע האָבן זיך פאַר די שטריק געהאַלטן און פאַמעלעך־פאַמעלעכן זיך נאָר געהוידעט, אָפּגערוט און זיך ארומגעקוקט און איינס מיטן אַנדערן שטיל און זיך מיט אייניקע ווערטער נאָר איבערגעוואָרפן, ווי קונצנמאַכער און ברעכער פאַר דער שפּיל און פאַר די קונצן זייערע באַווייזן...

און דער גילגל האָט דאַן געטאָן, און ער האָט זיי אַף זייערע ערטער געלאָזן, און אַליין האָט זיך מיטאַמאָל און מיט קאָפּ אראָפּ, ווי אַ שווערס און אַ פאַלנדיקס, אַף אַראָפּ ערגעץ אַראָפּגעלאָזט.

און געזען האָבן דער מענטש און דער באַטרונקענער, אַז דער גילגל פאַלט געשווינד, אָבער פאַר זיין פאַלן האָבן זיי קיין מוירע ניט געהאַט און פאַרן זיין ניט זיך שעדיקן זיינען זיי זיכער געווען; ווייל געזען האָבן זיי, אַז אַ גרויסער היימישער איז ער מיט זיך אַליין און מיט זיינע מעגלעכקייטן, און די גרענעצן פון מעגלעכס, האָבן זיי געפילט, וועט ער ניט אריבערטרעטן, און דערפאַר, וואָס ער נעמט אונטער, וועט ער אויספירן זיכער...

האָבן זיי דערום אין זיין קויעך געגלויבט, אין זיין קויעך פון פאַלן, ווי אין זיין קויעך פון פליען.

און פון יענעם קויעך האָט ער זיי דאָך אַ טייל געגעבן, און די מאַכט פון פליען האָבן זיי איצט, שוין אַף די הוידעלקעס זיצנדיק, דאָך נאָך אין די ביינער געפילט...

האָבן זיי אים נאָכגעקוקט, און פלוצלינג, און דערזען האָבן זיי, ווי דער גילגל האָט זיך אונטן ווי אין עפּעס אָנגעשלאָגן, אָנגעשלאָגן און

צוריק ווי אַ גומי־זאַק אָפּגעשפּרונגען, און שטיין איז געבליבן, און דער קלאַפּ האָט אים ניט געשאַדט.

און אַראָפּגעקוקט האָבן זיי און געזען, אַז אַ שרעקלעכער מעהאַלעך טרייט זיי אָפּ פונם גילגל, און דאָך — אַ וואונדער! — זיי זען אים! ווי קליין ער איז און ווי ווייט, און דאָך, ווי ער וואָלט גאָר נאָענט און נישט ווייט פון זיי זיך געפינען...

און אופגעשטעלט האָט זיך דאַן דער גילגל און דעם קאָפּ אַרויף אופגעהויבן, ווי צו זען, צי זען זיי אים, און צו איבערצייגן זיך, אַז דאָס, וואָס ער וועט דאָרט טאָן, וועט צו זייער אויג און אויער דערגרייכן...

האָט ער זיך, ווייזט אויס, איבערצייגט.

און פּלוצלינג, און באַמערקט האָבן יענע, ווי באַם גילגל אין דער האַנט האָט זיך עפּעס אַ פידל באַוויזן, און גענומען האָט ער אים ווי אַ קלעזמער אַ קינסטלער, מיט אַ געניטער האַנט און אים צו זיין באָרד צוגעטראָגן, און מיטן דער צווייטער, און מיטן בויגן אין דער צווייטער, האָט די ערשטע פּרוּוו און די ערשטע טענער אַרויסרופן גענומען...

און נאָך געזען האָבן זיי, ווי דער גילגל האָט איצט אַן עכט הינטיש פּנים באַקומען, מיט אַ הינטישן פּונהינטן, און די פיס, וואָס ער האָט זיך אַף זיי געהאַלטן, זיינען הינטישע געווען, און דער פידל אין זיינע הענט האָט ווי אין די הענט פון אַ הונט אויסגעזען. און דאַן, און אַז דער גילגל האָט זיין פידל ריכטיק און זיינע סטרונעס אָנגעשטעלט געטראָפן, און אַז ער האָט געזען, אַז אַלץ, וואָס ער וועט וועלן, וועט איצט באַם פידל פּועלן, און אַז אַלץ, וואָס ער האָט צו זאָגן — וועט די פידל פאַר אים, האָט ער אים דעמאָלט פון אונטער דער באָרד צוגענומען, דעם קאָפּ אופגעהויבן און צו די פונויבן־זיצנדיקע — צום מענטשן און צום באַטרונקענעם, אַרופגערופן, אַרופגערופן און אויסגעשריגן:

— „הערט, וואָס איך וועל אייך דאָ שפּילן, איר דאָרט אַף די הויךדעלקעס!"

און ער האָט באַלד דעם פידל ווי מ'דאַרף שוין גענומען און אָנגעהויבן:

פייער שטיל און דערנאָך העכער, און די פונויבן־זיצנדיקע האָבן זיך איינגעהערט און פאַמעלעך־פאַמעלעך האָבן זיך אין די הוידעלקעס

פאַרגעסן, מיט די הענט זיך פאַר די זייטן־שטריק געהאַלטן, אָבער מיט די קעפּ און קערפּער, מיט אויערן און געהער זיינען זיי ווי אונטן, באַ דעם גילגל געווען.

און דער גילגל האָט געשפּילט און געפירט און עפּעס אַ גרויסן פּלאַץ האָט פאַר זיי געעפנט, און אינמיטן גרויסן פּלאַץ איז אַ לאַנגע גאַס אויסגעפּלאַסטערט געווען, און די גאַס איז ליידיק און אופגעראַמט און קיינעם איז נישט צו זען אַף איר, נאָר אַליין דעם פּלאַסטער פון זאַמד און שטיינדלעך קלאָר־ברוקירט.

און אַ מינוט גייט פאַרביי, און פון ביידע זייטן פון פּלאַץ עפּעס מענטשן באַווייזן זיך, אָרעם און אָפּגעריסענע, און פון ביידע זייטן פון גאַס קומען צו און זיי לאָזן זיך אַראָפּ און זעצן זיך אויס אַף ביידע זייטן: אָפּגעטראָטן און איינס פון אַנדערן אַביסל דערווייטערט, און אַלע באַקומען עפּעס שיסלעך פון אונטער די קליידער, און אייניקע שטעלן זייערע שיסלעך לעבן זיך אַף דער ערד אַוועק, און אַנדערע נעמען זיי אין די הענט אריין — אַף בעטלען...

און גלייך צו זען איז דאַן, אַז בעטלער זיינען טאַקע די מענטשן, און דאָס זיינען זיי זיך צונויפגעקומען צו עמעצנס א רייכנס דורכפאָרן אָדער צופוס־דורכגיין...

און בעעמעס, און באַלד פון דער אָנהויב גאַס איינער אַ מאַן באַווייזט זיך, רואיק און פיל כסאָדים פאַר די אָרעמע, מיט אַ שטאַלט און רייך אויסזען, און ער טראָגט מיט זיך אַ טאָרבע אַף טיילן; און ער טוט אייניקע טריט, און גלייך דערזעט מען, ווי פאַר אַלע וואַרטנדיקע האָט ער ווי דאָס געוואונשענע געבראַכט, און אַז אַף אים טאַקע האָבן זיי געוואַרט אַלע; און ער טוט נאָך אייניקע טריט, און ביז ער קומט שוין צו די מענטשן צו, און ער נעמט פון איינעם צום אַנדערן צוגיין, זיך צו יעדן אָנבויגן און יעדן פון דער טאָרבע אין דעם דערלאַנגטן שיסעלע עפּעס אַריינלייגן, און אַזוי פון איינעם צו איינעם אַף איין זייט גאַס, און באַלד צו די אָרעמע אַף דער צווייטער זייט גייט איבער, און ביז ער גייט ביידע רייען פאַרביי, און ביז ער באפרידיקט מיט נעדאָווע'ס אַלע...

און די אָרעמע שווייגן דאַן שטיל, און די אָפּגעריסענע דערלאַנגען די שיסלעך מיט קאָוועד, און אַ שטילער דערעכערעך פילט זיך, און אַ

קאַפּצן-מורמל גייט פון מויל צו מויל און פון ריי צו ריי בעשאַס דעם רייכנס טיילן, און ביז ער פאַרענדיקט און ביז ער פאַרטיילט אַלעמען.

און דאַן, און אַז דער רייכער גייט אָפּ און די קאַפּצאָנים הינטן בלייבן, און אַלע קוקן זיך אַרום און דערזעען דאָס געגעבענע אין 'די שיסעלעך, אַזוי טיילן זיך אייניקע פון די רייען אויס — קרומע, שטומע און לאָמע — און עפּעס זיינען זיי ווי באַליידיקט און ווי אין זייערע האָפענונגען און געוואַרטן אָפּגענאַרט, און זיי רוקן זייערע נישטיקע נעדאָוועס די אַנדערע אָרעמע אונטער די נעזער און אונטער די אויגן אונטער:

„און זאָל מען זען, וואָס מ'שטיינס געזאָגט מ'האָט באַקומען"...

און אויך די אַנדערע און די איבעריקע זיינען נישט צופרידן, און דאָס נישט-צופרידנקייט מערט זיך, און אַלע קאַפּצאָנים נעמען זיך אין איין בינטל צונויף און עפּעס ווי אַ געדראַנג און אַ געמיש ווערט אין בינטל...

און מיטאַמאָל — און איינער פון זיי הויבט זיין האַנט מיט זיין שיסעלע אינדערלופטן, און דאָס שיסעלע פליט גלייך צו דעם רייכנס אָפּגייענדיקע פּלייצע און רוקן, און נאָכן ערשטן שיסעלע פליט אַ צווייטס, און נאָכן צווייטס אַ דריטס, און אַלע שיסעלעך מיט אַלע נעדאָוועס פליען, און דער מאַן ווערט באַשאָטן, און דער מאַן ווערט באַהאָגלט, און ער בויגט זיך איין, בויגט זיך אונטער אונטער דעם האָגל, און באַלד נאָכן איינבויגן זיך, בלייבט ניט און ווערט ווי אין דער ערד פאַרשוואונדן, און אַפן אָרט זיינעם, דאָרט, וואו אַלע שיסעלעך זיינען אָנגעוואָרפן געוואָרן, קומען זיך צונויף און לויפן זיך אָן די קאַפּצאָנים אַלע, און אַלע אַף זיין קייווער און אַלע אַף זיין באַגרעבעניש טאַנצן — טאַנצן, קוליען זיך און ברעכן זיך, — איינס איבערן אַנדערן, איינס מיטן אַנדערן, און יעדער מיט יעדערן, און אַלע מיט אַלע, ביז מיטאַמאָל, און ביז קיינער פון זיי בלייבט נישט און ביז אַלע דאָרט פאַרשווינדן, און ס'בלייבט די גאַס אייניקע מינוטן שטיל, ווי גאָרנישט נישט געווען, און ווידער איז קיינעם נישט צו זען, אויסער די שטיינער און דעם ברוק ברוקירט, און ס'גייען נאָך אייביקע מינוטן אַוועק, און דאָס בילד דאַן בייט זיך:

די גאַס איז דיזעלבע, נאָר אַפן אָרט פון די פריערדיקע פיל קאַפּצאָנים, זיצט איצט נאָר איינער, און אָנגעטאָן איז ער אָרעם, און אויסזען זעט אָפּגעשליסן, און צו דערקענען איז אין אים דעם פריערדיקן רייכן,

וואָס איצט איז אָפּגעקומען און איינער און איינאיינאיינציקער אַפן וועג איצט זיצט און צאַפּ באגליקערס און אַף נעדאָוועס-שענקער וואַרט...

און ער וואַרט ניט לאַנג, און באַלד באַווייזן זיך טאַקע פיל רייכע און בעקאָוועדיקע לייט פון דער גאַס אָנקומען, פון דעם אָרט, פונוואַנען פריער ער, און איצט קומען יענע אָן.

און ער האַלט זיין שיסעלע אָנגעשטעלט, און יעדער רייכער, וואָס גייט פאַרביי, בויגט זיך צו אים אָן און שענקט עפּעס, און די רייכע זעען פול ווירדע און צופרידן אויס בעאייסן שענקן, און דאָס שיסעלע פונם איינעם ווערט פול, פולער און פולער, און ביז די לעצטע נעדאָוועס, וואָס דער איינער באַקומט, גייט שוין דאָס שיסעלע איבער, און ער קאָן זיי נישט אָנעמען און לאָזט זיי שוין אַף דער ערד זיך וואַרפן...

און אַז די נעדאָוועס נעמען זיך אויס, און אַז אַלע רייכע זיינען שוין פאַרביי, און דער איינער בלייבט אַליין מיט זיין געשענקטן — אַזוי טוט ער באַלד אַף די רייכע א קוק, ווי יענע זיינען אַלע אין צופרידנקייט אָפּגעגאַן, און אים דאָ אַליין און נאָר מיט די מאַטבייעס און מיטן ביסל אָנגעזאַמלטן געלאָזן, אַזוי שטעלט ער זיך אוף און האַלט די אויגן צו זייערע רייכע און אָפּגייענדיקע פּלייצעס געווענדט, און א קאַעס נעמט אים אָן, ער קערט דאָס שיסלע מיט די מאַטבייעס אין זיין איינער האַנט איבער. און באַלד פליען די האַנטמאַטבייעס אין דעם ערשטנס פּלייצעס פון די רייכע, און נאָך א מאָל קערט דאָס שיסעלע, און — א וואונדער! — כאָטש ס'איז שוין איין מאָל אויסגעליידיקט געווען, דאָך, באם נאָכאַמאָל איבערקערן, גיט עס אים נאָך מאַטבייעס, און די ניי-באַקומענע באַקומט אן אַנדערער אין די פּלייצעס, און אַזוי איין מאָל, צוויי מאָל און אַסאַך מאָל, און מ'זעט, ווי ער לאָזט א רעגן און א מאַטבייעס-האָגל אַף די רייכע, און די רייכע קאָנען ניט אַוועק, און די רייכע זיינען ווי צו זייערע ערטער צוגעוואקסן, און זיי שטייען אונטער דעם איינעמס האָגל און זיי בויגן די קעפּ איין, בויגן איין, בויגן איין, און ביז אויך זיי, און ווי דאס ערשטע מאָל דער איינער רייכער, ווי אין דער ערד פאַרשווינדן.

און דאַן, און דער איינער קומט אַפן קייווער זייערן, אַפן באַרג און אַף די מאַטבייעס די אָנגעוואָרפענע, קומט אַרוף, טאַנצט, קוליעט זיך און ברעכט זיך: אַ בראָך אַף א בראָך, איין אָרעמער אַף פיל רייכע, איין מאָל, צוויי מאָל און דריי מאָל, ביז אויך ער פאַרשווינדט בעשאַס ברעכן.

און — צום דריטן מאָל בייט זיך דאָס בילד:

און ווידער איז די גאַס דיזעלבע, ליידיק און אופגעראָמט און נישט צו זען אַף איר פריער קיינעם, און קיין קאַפּצן קוקט נישט אַרויס און קיין רייכער קומט אים באַגליקן, נאָר פלוצלינג, און נאָך איניקע מינוטן קיינעמס נישט זען און נישט וויזן זיך, באַווייזט זיך א מענטש־מעשונע, איין האַלב איז אים רייך, די צווייטע — אָרעם, א האַלב פּאָנעם אופגעלעבט און לאַכנדיק, דאָס אַנדערע — אָפּגעצערט און בעטלער, און איין האַלב מאַלבושים מיט איין הויז איז צעטריפּעט און אין טראָלדן, דאָס צווייטע — ניי און צו יאָמטעוו, און די רייכע זייט דעם מענטשנס איז גוט און וויל געבן, און די אָרעמע — אָרעם און וויל נעמען, און דער מענטש גיט אַליין און נעמט אַליין, איין האַנט שטרעקט זיך אויס און די צווייטע לייגט אין איר אריין, און ביז די רייכע זייט גיט אַלץ, וואָס זי פאַרמאָגט, אַוועק און אַליין בלייבט באַ גאָרנישט, און דאָס האַלבע בעטלער־פּאָנעם גייט דאַן אף דער רייכער זייט איבער, און אויך דאָס אָרעמע אָנגעטאָן און דער הויז מיט די טראָלדן — אַף יענער זייט, און די אַנדערע ווערט דאַן די רייכע, און די פריערדיקע רייכע נעמט בעטלען, און די פריער אָרעמע — געבן, און אַזוי איין מאָל, צוויי מאָל און דריי מאָל, און דעם מענטשנס זייטן בייטן זיך אַלע מאָל פון רייך אַף אָרעם און פון אָרעם אַף רייך, און דעם מענטשן ווערט דאָס נימעס, און דער מענטש נעמט אין זיך אַליין מיט אייגענע הענט צו שמיצן און זיך אַליין מיט זיין גוטס און נעדאָוועס באַוואַרפן, און וואַרפנדיק פאַלט אַף זיי, און פאַלנדיק ברעכט זיך, און דער גילגל זעט עס צו, און ער שפּילט אים מיטן פידל אונטער:

„אָט אזוי, און אָט אַזוי! און אַלע קעגן איינעם, און איינער קעגן אַלע, און יעדער קעגן זיך אליין... און וואָס געגעבן, נישט גענומען, און וואָס גענומען, דאָס פאַרוואָרפן, און אַלץ דערוואָרבענע צעבראָכן: א בראָך און א בראָך, און אַ בראָך איז א בראָכע, און וואויל איז די ברעכער, און וואויל דעם געבראָכענעם"...

און מיטאַמאָל, און דער מענטש, וואָס ברעכט זיך, פון זיין אייגן אָנגעוואָרפן גוטס און נעדאָוועס דערהויבט זיך, און ער נעמט פון דער ערד און פון דער גאַס, וואו ער געפינט זיך, אינדערלופט וואַקסן, און העכער, העכער, און זיין וואוקס ווערט ריזיק און נאָך העכער, נאָך העכער, און

ביז מיטן קאָפּ אַנקעגן דעם מענטשן און דעם באַטרונקענעם, וואָס אַף די הוידעלקעס זיצן, דערגרייכט, און דער מענטש ווענדט זיך דאַן צו די זיצנדיקע, וועקט זיי און דערוועקט זיי, פון זייער געזעענעם און פון זייער אין־די־הוידעלקעס־פאַרגעסן, וועקט זיי און זאָגט צו זיי:

— און נו? און איר?

און ביידע, דער קאָפּ־מענטש און דער באַטרונקענער, טועןזיך דאַן מיטאַמאָל פון פאַרגעסענעם א כאַפּ, און ביידע דערשרעקן זיך און זיי ווייסן נישט וואס, נאָר זיי פילן, אַז זיי דאַרפן עפּעס טאָן באַלד, און ביידע טוען זיך פאַר די שטריק אַ נעם און מיט די פיס אַף די שטעקנס, וואָס זיינען ביז אַהער אַף זיי געזעסן — א שטעל, און א קראַפט קומט זיי אין די קני, און א שטאַרקער קויעך אין די קנעכל, און אונטערן האַרצן טוט זיי א נעם, און א שטאַרקן כיישעק באַקומען אויך זיי אַף זיך ברעכן...

און זיי קוקן זיך אַרום, און זיי זעען דעם ריז פאַר זיך און אויך דעם גילגל הינטערן ריז, און ביידע שטייען, און ביידע וואַרטן פון זיי עפּעס, און דער גילגל האָט זיין שפּילן אָפּגעשטעלט, און דער ריז שווייגט און קוקט אף די הענט און אַף די פיס זייערע...

און מיטאַמאָל, און נאָך שטאַרקער דערוואַכן זיי, און דער כיישעק אין זיי שטאַרקט זיך, און זיי קוקן זיך נאָכאַמאָל אַרום, אַז האָבן זיי איצט גאָרנישט, און אָרעם זיינען זיי, און נאָר אין קונצן־קליידער אָנגעטאָן, אָבער אויך רייך זיינען זיי, אַף א גאַלגל געוועלטנדיק און איבער א כאָלעל א גוואַלדיקן — און דאַן, און א מעסוקענעם וואָרף טוען זיך באַגלייך ביידע מיט קעפּ אַראָפּ, און פליענדיק מיט די פיס, פאַר די געזעס־שטעקנס פאַרטשעפּען זיך און בלייבן אַזוי הענגען: שטיל און ווי הינער געקוילעטע, פאַר די פיס פאַרטשעפּעט און מיט קעפּ און פענעמער אַראָפּ צום אָפּגרונט געווענדט...

און איניקע מינוט גייען אַזוי אין רו אַוועק... און זיי געבן זיך באַלד צוריק א וואָרף, אָבער אַזוי געשווינד און אַזוי קונציק, אַז טייקעף שוין ווידער מיט די הענט פאַר די שטעקנס האַלטן זיך און מיט פיס אינדערלופטן אַראָפּ...

און איבערוואַרפן נעמען זיי זיך דאַן, זיך אַליין איבער די אייגענע קערפּער זייערע, און דאָס וואַרפן איז זיי גרינג, און דאָס איבערקוליען —

פאַרגעניגן, און איין מאָל און נאָך א מאָל. און פונם וואַרפן ווערן זיי פאַרשיקערט, און פון ברעכן — דול פון געדולע, און דער ריז שטייט בא זיי, און דער ריז גיט זיי כיישעק און מוט אונטער: „אָט אַזוי, און אָט אַזוי", און דער גילגל, וואָס הינטערן ריז שטייט, אַז ער זעט, אַז יענע זיינען זיך צעגאַן און אין ברעכן באַנייט געוואָרן, אַזוי נעמט ער דעם פידל ווידער און קומט אינמיטן ברעכן זייערן מיט זיין שפיל אַריין:

„וואָס דאַרף מען געפינען, אַז ס'איז אַזוי גוט צו פאַרלירן, און וואָס איז נאָך גרעסער פון גרויסער סאַקאָנע, א בראָך איז א בראָך, און א בראָך איז אַ בראָכע"...

און דער מענטש און דער באַטרונקענער הערן זיין שפילן, און יעדער וואָרט שטאַרקט זיי, און יעדער פידל-זאָג קומט זיי אין די ביינער אריין, און דערזעען דערזען דאַן דעם גאַנצן גאַלגל איבער זיך, און ווי א פייער-שווינדלדיקע ראָד שווינדלט ער פאַר זיי, און ברעכנדיק ברעכט זיך מיט מיט זיי, און פליענדיק פליט זיי נאָך, און זיי מיט אים — איין פייער-ראָד און שווינדל...

און דאַן, און ווי זיי דאָס העכסטע גיכקייט און גרעסטע שנעלקייט שוין דערגרייכן, אַזוי טוען ביידע זיך א פאַרהאַלט פלוצלינג, און ווידער זיינען זיי דעמאָלט מיט די פיס פאַר די שטעקנס פאַרטשעפעט און מיט די פענעמער אַראָפ געווענדט, און א קוק טוען דאַן איינס אַפן צווייטן, א שטילן און א בעשוטפעסדיקן, ווי קונצנמאַכער, וואָס רעדן עפעס אָפ פאַר לעצט...

און דעם ריז דערזעען זיי, און דער ריז איז זיי א צעהיצטער און ווי אַ שטאַרק פאַרינטערעסירטער צוקוקער צו פאַר זייערע פענעמער צו, און אַפן גילגל קוקן זיי און זעען, ווי א גרויס-צופרידענער, א פאַרגאפטער און מיט א מויל אָן אָפנס שטייט, און צו זיי און צו זייער איבערגע-קערטער קערפער-לאַגע קוקט...

נעמען זיי זיך דאַן נאָך א מאָל מיט א לעצטן בליק זיך איבערבליקן און שטיל און מוסקעם די לעצטע רעגע פאַר דער רעכטער און דער רעכטפאַרטיקער געפינענדיק, באַשליסן זיי, און שטיל און ווי הינער פאַר שכיטע, מיט אויגן געשלאָסענע און מיט וויעס אַראָפגעלאָזענע לאָזן זיך אָפ, און שטיל און פאַלנדיק, אַראָפ צום אָפגרונט פליען...

און דער באַטרונקענער פאַלט, און צוזאַמען מיט אים דער קאָפ-מענטש, און א שטיק צייט פילט דער באַטרונקענער זיין כאַווער און שוטעף אין פליען, און מיטאַמאָל הערט אים אויף צו פילן, און פונם אופהערן אָן איז ער שוין אַליין, און פליענדיק, פילט ווי דער קאָפ זיינער עפנט זיך, און דער קאָפ-מענטש און אַלץ, וואָס איז געשען פריער מיטן קאָפ-מענטש, מיט די סאָפרים און מיט ספאָרים זיינע, מיט זיין אויבער-שטיבל און מיט זיינע מעגילעס, בא אים אין קאָפ ערגעץ אין א ווינקל פאַרשטעקט זיך...

און דער קאָפ פון באַטרונקענעם פאַרמאַכט זיך דאַן, און פאַרן פאַרמאַכן זעט ער, ווי דער קאָפ-מענטש האָט פאַר אַלעס געשעענעם דאָרט אין א ווינקל א ליכטל אָנגעצונדן און שטעלט זיך אַוועק און קניט פאַרן ליכטל, און מיטאַמאָל, און ווי דער באַטרונקענער פליט אַזוי, אַזוי דערפילט, ווי די לופט ענדיקט זיך אים און די ערד דערנעענט זיך, און מיט א פראַל און מיט א זעץ טוט מיטאַמאָל אין דער ערד א טראַך, און טויט ווי אַלע אייוורים צעבראָכן, בלייבט אַף לאַנג, און דאָך דאָרט א לעבעדיקער ליגן...